

Universitätsbibliothek Wuppertal

Danielis Chamieri Delphinatis Panstratiæ Catholicæ, sive Controversiarvm De Religione Adversvs Pontificios Corpvs.

Tomis quatuor distributum. : cum indicibvs necessariis.

De Canone Fidei

Chamier, Daniel

Frankfurt, 1627

Liber tertius

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-907)

XXIX. Lepidus & Tattius Saxonie lib. 2. cap. 12. cum describeret Venetiam in regnum Ethnicam, eiusque interpretationem Bono (inquit) mysterio vana suberat religio. Quidam ego similiter illa laudem emblematum interpretamenta, damnata tamen superstitione? Sed grauius Tatianus ad Græcos, ...

XXX. Dionysius Halycarnassensis lib. 2. vir Ethnicus, cum Romanorum laudaret simplicitatem ... XXXI. Recte Paucitelligunt, plures in deterius accipiunt. Enimvero, quotusquisque fuit Papistarum ante Vidam, heri denatum, aut nudius tertius, qui Christophori, qui Georgij allegoriam aut mente conceperint,

aut verbis expresserint? Age. Detur aliquis ex veteribus legendariis, aut seimonariis, qui ... XXXII. Constat igitur Ecclesiam non esse ... XXXIII. Quid? quod ab ipsa Ecclesia latae leges non omnes probari possunt? Nam traditiones potest illa excusare, prætexta vulgi persuasione, cui difficile sit occurrere: quam difficile sit auellere. Ita fabulosum quid redolere eas res, quarum certus nullus auctor dari potest, sed tantum, vt verbis vtar Tertullianus, traditio præterit auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides obleruatrix, non multum quis mireretur. Sed leges ipsas certo consilio primum latas, auctoritate summa sancitas, non satis ad veritatem, ad pietatem exactas esse, hoc vero omnem excusationem superat. Habemus tamen Canum, non de vulgi fece hominem, sed & Episcopum, & doctum, auctorem libro locor. Theologic. 5. cap. 5. Non ego (inquit) omnes Ecclesie leges approbo, non vniversas pœnas, censuras, excommunicationes, suspensiones, irregularitates, interdicta, commendo. Scio nonnullas eiusmodi leges esse, in quibus, si non aliud præterea quicquam, at prudentiam certe modumq; desideres.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIVS. De CANONE FIDEI.

Caput Primum.

AN LEGALIS PONTIFEX FVERIT CERTA REGVLA.

VICIMVS præcedenti libro non posse Ecclesiam appellari Regulam Fidei, aut supremum iudicem omnium Controuersiarum. Tertius restat labor de Episcopo Romano, ad quem id quicquid est iuris, vno conatu tadem deuoluunt. Bellarminus hanc Controuersiam cum alia miscuit, de Interpretatione Scripturæ, De Verbo Dei, lib. 3. c. 3. & seq. confusus eam ob causam argumentis, quæ nos separabimus, ea quæ ad Interpretationem proprie pertinent, suo loco tandem tractaturi.

I. Si Sacerdos legalis erat certa regula in his quæ ad Deum pertinebant, multo melius erit Pontifex Euangelicus. At prius verum, ergo & posterius. Argumentum est Carranza, & probat antecedens ex Deuter. cap. 7. Si difficile & ambiguum iudicium apud te esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram. & iudicium intra portas tuas videris verba variare, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quaresq; ab eis qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui præsumt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisq; sententiam eorum, nec declinabis ad dextram, neq; ad sinistram. Qui autem superbiuit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur.

III. Pighius Controuers. 3. tria distincte notat, primum, quod in Controuersiis dubiis non ad Scripturas, sed ad viuum iudicium Sacerdotum, qui præerant Cathedræ, suos altercantes remiserit Moses. Alterum, quod præcepit districte illorum obedire iudicio, nec de eorum sententia inquiri amplius, sed simpliciter facere, quodcumq; desiderarent Præsides Cathedræ, non declinando ad dextram, nec ad sinistram. Postremum, contumaciam aduersus autoritatem Sacerdotis Præsidis mortis supplicio necessario expiari.

IV. Respondeo, primo negari consequentiam à Judaico Sacerdote ad Episcopum Romanum. Nam à lege ad Euangelium non concluditur necessario, nisi aliunde cõter vis consequentiæ, erant enim plurima instituta in Moisaica Politia, quorum nullus vsus est inter Christianos. Et ne longe abeam, hoc ipsum iudicium inter lepram & lepram, imo etiam inter sanguinem & sanguinem, non exercet vllus Pontifex Christianus, ne ipse quidem Romanus Episcopus, sed solus civilis Magistratus. Itaq; si quid ex lege retinendum sit, id oportet aliis argumentis adstrui.

V. Ad hæc. Verba Moysis vel intelliguntur de solo summo Iudgorum Pontifice, vel de quibuslibet Sacerdotibus Leuitici generis. Si de summo, tum ad Episcopum Romanum hic locus non pertinet. Non enim tenet inter Christianos eundem locum, quem Pontifex inter Judæos. Nam hic summus erat, reliquos omnes Sacerdotes habens sibi subditos. Ille autem minime, sed vnus est duntaxat inter omnes, habens collegas, siue plurimos Episcopos, vt ab initio, siue paucos Patriarchas, vt postea factum est, cum superbe reliquis conculcatis quatuor, se extulerunt Romanus, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, orbemq; diuiserunt. Sed huic Controuersiæ sua debetur disputatio.

VI. Si autem Moysis verba intelligimus de singulis Sacerdotibus, tum multo importunius, quod erat multorum, contrahitur in vnum. Multo sane iudiciosius veteres, hoc quicquid est iuris vendicabant omnibus Episcopis appellatis etiam vulgo, non Pontificibus tantum, sed etiam summis. Nam Cyprian. epist. 62. hunc ipsum locum torquet in eos qui Episcopis & Sacerdotibus obtemperare noluerint. Atq; hic notandus iterum error vulgatæ editionis, in his verbis; Et iudicium intra portas tuas videris verba variare, quæ cum alij tum Costerus Apologia secunda contra Gomarus intelligunt de sententiis variantibus Leuitarum, ac Sacerdotum domesticorum, à quibus eundem sit ad supremum Iudaici populi tribunal. Quæ somnia sunt Papistica, non vlla Moysis aut verba, aut sententia. Nam Moyses nulla iudicium verba dixit variare, sed partium affectus oppositos designauit Titij ac Mæuij eandem sibi rem vindicantium, ac proinde iure agentium.

VII. Secundo, nego antecedens. Non est enim verum hunc Sacerdotem, qui hic nominatur, fuisse regulam in iis quæ ad Deum pertinerent. Probatur tripliciter. Primo quia habuit ipse suam regulam, id est, legem, cui debuit se ipsam conformare, tum in ministrando, quæ eius officij partes erant proprie, vt patet ex eodem loco vbi dicitur ושמרתם את כל מצותיו ואת כל חוקיו: tum in iure dicendo. Et sane ea verba, Indicabunt (sic enim legendum, non iudicabunt, vt Carranza) tibi iudicij veritatem, quæ sunt pro Hebraicis דבר ה' ושמרתם, nihil aliud significant, quam illum siue Sacerdotem siue iudicem responsurum ex iuris formula, non autem ipsum ius suo constitutum arbitrio. Vnde Chaldaeus Paraphrastes vertit ושמרתם Septuaginta ὑπακούετε, id est, nuntiabant, id nimirum, quod non à se inuenerunt, sed aliunde acceperunt.

VIII. Imo statim additur, iuxta legem quæ docebunt te, & iuxta iudicium quod loquentur tibi, facito. Quibus verbis, quis non videt significari has esse Sacerdotis & iudicis partes, vt non tam condant, quam doceant legem? Ergo necesse est, vt in iudicando astringantur legi. Ab his verbis paulum discessit Latinus interpres, sed sensum vehementius expressit. Et facies quodcumq; dixerint qui præsumt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius.

IX. Sed

CAP. II.

De iudicio Sacerdotis legalis.

I. Præter hunc, quem præcipue vrgent, etiam alios locos Scripturæ colligit Bellarmin. ad quos facilius erit responsio. Ex veteri Testamento Exod. 18. sedebat Moses tanquam princeps & caput Ecclesiæ Judaicæ, & ad omnia dubia circa legem Domini exorta respondebat. Deinde auctore sacro suo minoribus constitutis magistratibus, sibi reseruabat dubia circa religionem, nimirum vt intelligeremus vnum esse debere cõmune tribunal, a quo omnes petant diuinæ legis interpretationem, & cui omnes simpliciter acquiescant.

II. Ecclesiastæ 12. Verba sapientii sicut stimuli, & sicut clauis in alium deficiat qua per magistrorum consilium data sunt a pastore vno. His amplius filii, ne requiras. Hoc loco Salomon docet, non esse ulterius inquirendum, sed acquiescendum penitus, quando sententia data est a summo pastore, adiuncto præsertim consilio sapientum. Quod si verum est de Sacerdote veteris, quanto magis de Sacerdote noui Testamenti?

III. Aggæi 2. Interroga Sacerdotem legem. Et Malach. 2. Labia Sacerdotis custodiens scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Ex quibus verbis intelligimus, non esse priuatorum hominum iudicare de sententia legis Domini, sed Sacerdotis, qui cum sit Angelus, id est nuncius Dei, ad eum pertinet ex officio explicare sententiam Dei.

IV. Ex post. Paralip. 19. vbi sic loquitur ad Sacerdotes Rex optimus Josaphat: Omnem causam, qua venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitatis in urbibus suis, inter cognationem & cognationem, vbiq; quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de iustificationibus, ostendite eis, vt non peccent in Domino. Amarias autem Sacerdos, & Pontifex vester in his que ad Deum pertinent, præsidebit, porro Zabadias filius Ismael, qui est Dux in domo Iudas, super ea opera erit, qua ad regis officii pertinent. Vides hic quam clare Rex distinguat officium Pontificis ab officio Regis, & soli Pontifici tribuat iudicium de dubiis legis.

V. Respond. de Mose, primo vt supra, non sequi a lege ad Euangelium. Secundo, non sequi a Mose ad Episcopum Romanum, quia hic non eundem locum tenerent Christianos, quem Moses inter Judæos. Nam Moses auctoritatem habebat secundum Deum summam in omnes Israelitas, non vero Episcopus Romanus in omnes Christianos. Tertio non bene ex facto extraordinaria, vt facile apparet, quod in eius locum nemo successerit, qui eodem munere functus sit. Josue enim tantum fuit Dux, siue iudex in rebus ciuilibus: Aaron autem tantum Sacerdos, constitutus rebus sacris administrandis. At Moses vtrumque habuit.

VI. Quinto, non tantum fuit auctoritas Mosis extraordinaria, sed ipse etiam Propheta, extra ordinem a Deo doctus, & a se ipso inspiratus, atq; in id ipsum missus, vt Ecclesiæ Israeliticæ iam tum incipienti, leges ferret potius quam latas interpretaretur. At in Ecclesiâ Christiana nemo est post Apostolos extra ordinem sic missus, quin etiam leges Christianæ pietatis iam ab initio constitutæ sunt. Itaque cum tanta sit & personarum & temporum diuersitas, non potest consequentia esse certa.

VII. In secundo loco nego primum, quicquã haberi de addito cõsilio sapientum, est enim hæc tãtum audacia Latini interpretis, qui paulo difficiliorem Hebraicum contextum, cum nõ posset concipere, extricauit se vt potuit. Non debuit autẽ Bellarminus nobis hominis, & quidem non omnium peritissimi, verba, pro Dei sensu substituere. Fateor vero in loco difficiliore, varias esse interpretum sententias. Sed hæc omnium maxime è incõgruam, quilibet agnoscat, qui vel perfunctorie verba contulerit: Nam & distinctiones, membraq; contextus confundit, & addit particulam per, de suo, & vxorẽ אספרא imperite consilia vertit, & Syntaxim eius inuertit, quæ referret potius magistrorum consiliorum, quam magistrorum consilia. Sunt autem אספרא בעלי ad verbum, Magistri congregationum, siue pandectarum.

VIII. Secundo, per vnum Pastorem, Pontificem Ver. Testam. Bellarminus intellexit, vnicam ob causam, quia sic libuit. Habent enim vt plurimum Jesuitæ voluntate pro ratione, non secus ac tyranni. Interpretes autem omnes de Deo exposuerunt, cum veteres tum recentes, etiam Papistæ. Hieronymus hoc loco eos arguit quicquid negarent eundem Deum vtriusq; testamenti auctorem. Olympiodor. Ex vno, inquit, Pastore. Quo autem? qui scilicet. Et in cælis & in terra, rationale pascit creaturas, qui & dixit, Ego sum Pastor bonus. Salonijs, Pastor vnus, est Deus a quo data sunt omnia verba Sapientum, qui ipse docuit magistrus, id est, Prophetas & Apostolos. Lyan. vno Pastore, scilicet ipso Deo, qui omnia regit & pascit. Francisc. Titelman. etiam prolixius, Vnde vero hæc vim, occultamq; energiã habeant sapientum verba, & vnde suam natã sint auctoritatem, subsequenter insinuat, dum ait: Quæ per magistrorum Consilium, data sunt a Pastore vno, nẽpe Deo. Non enim (vt S. Petrus ait) voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed Spiritus. inspirati loquuti sunt sancti Dei homines. Et in Euangelio dicitur: Omnis Sapientia a Domino Deo est. At hoc igitur vno Pastore summo, qui est veritas prima, & regula veritatis, mentiri nescia, verba sapientum procedunt. Ioan. Ferus, Hæc est summa commendatio Sacra Scriptura, quod ab vno illo & vero Pastore data est, nempe Deo. Nec aliter Vatablus, & Mercurius Spiritum sanctum nominant.

IX. Tertius locus nihil habet difficultatis. Quis enim negat interrogados fuisse Sacerdotes de iis que præcipiebantur in lege? Quis negat et hodie a Pastoribus, quærenda Euangelij mysteria? Nõ nos certe ita infamamus, sed hoc tãdem negamus, nimirum inde confici, Sacerdotes esse regulã pietatis, aut hoc sensu summos Controuersiarum iudices. Imo cõtra potius. Nã inquiri ab iis voluit legẽ Deus. Quam quæso? Illã ipsam, quæ per Mosẽ erat tradita: quod satis patet ex Aggæo, qui statim exemplum libuit eius inquisitionis, de sanctificatione & pollutione ex ceremoniis Legis. Quare si eam legẽ custodire debet Sacerdos, & ex eius præscriptio respõdere, constat nõ esse ipsum legem.

X. Quartum miror prolatum, quid. n. habet noui? Distinctas esse regis & Sacerdotis partes, non solum cõtendunt Papistæ: nã nos etiam affirmamus. Sed (inquit Jesuita) soli Sacerdoti tribuitur iudicium de dubiis legis. At hoc primum falsum est. Tum quia Amariæ summo Sacerdoti tribuitur præsentia super reliquos, omnibus autem iudicia, tum quia hæc ipsa præsentia diuiditur in duas partes. Nã dubia quæ incidebant circa legem, vt pertinebant ad Deum, & tum sacerdotibus præerat Amarias, vel cõcernebant iura regia, & tum non Amarias, sed Zabadias, dux, non Sacerdos, è tribu non Leui, sed Judæ, præsidebat. Erant igitur omnes Sacerdotes iudices, sed erant hi duo præsides. Hæc vero præsidum dignitas nihil ad nostram controuersiam.

IX. Sed excipit Bellarminus primum hæc verba, & docuerunt te iuxta legem eius, non esse nisi in editione vulgari, quam nos nõ probamus. Secundo, non ionare conditionem, sed asserionem siue promissionem, non enim voluisse dicere, Sta iudicio Sacerdotis, si docuerit te secundum legem, sed secutum reddere populum, qui sacerdotis iudicio acquiescit, affirmando iudicaturum eum secundum legem.

X. Sed quid tum, inquit? Nam vulgatæ editionis in hoc tantum error cõsistit, quod quæ ad sequentẽ verbum verba pertinebãt, copulauerit antecedenti. Profus enim non esse in textu Hebræo, falsum est. Sed non satis Jesuitice auctoritatẽ vellicauit eius editionis, quam ex Concilij Trident. decreto solam debet authenticam agnoscere. Quod si est, tum sane etiam si nos non agnoscamus, tamen valet argumentum aduersus Papistas, quos suis telis contodimus. Sic enim valent etiam quæcunque in illos torquemus ex Concilio illo Tridentino, a qua tamen vt profus Papistico & impio nos abhorremus. Non absurde enim dixit author alias illepidus disputationis Syluestri cum Judæis, Tunc demum conuincitur rationabiliter pars, quæ è diuerso est, cum suorum fuerit dictorum auctoritate conuicta.

XI. Esse autem promissionem, an vero conditionem potius, non pili interest, vt vtrius enim modo constat obseruatio nostra, nimirum alligari ad legem tum Sacerdotem, tum iudicem, quod sufficit, vt negemus esse igitur aut hunc aut illum normam religionis. Hebraica tamen nulla est, neque conditio, neque promissio.

XII. Secunda probatio est ex ipsarum personarum consideratione, eaq; duplici. Nam primo nominatur non summus Sacerdos, sed Sacerdotes Leuitici generis, quo nomine comprehendebantur etiam infimi. Atq; hic corrigendus error tum Bellarmini, qui bis Sacerdotem legit singulari numero, nẽpe de Verbo Dei lib. 3. c. 4. Et de Pontifice Rom. lib. 4. ca. 1. cum tamen & Hebraice sit הכהנים & Græce τῶν ἱερέων. Tum Pighij, qui in libello de ratione cõponendorum discidorum legit, Sacerdotis præsidis, & controuersia tertia, exponit præfides cathedræ. Ex vulgata opinor versione Latina, quæ legit, qui præsumt loco quem elegerit Dominus, cum tamen Hebraice nihil sit quod præsentiam significet. Tantum enim est, Quicquid dixerint ex loco isto. Si igitur quicumque hoc loco designantur, essent summi iudices omnium controuersiarum, siue norma religionis, tum is honor deferendus esset quibuslibet Judaicis Sacerdotibus, quod ne Jesuitæ quidem concedent.

XIII. Deinde non tantum Pontifices nominantur, sed etiam iudex eius temporis, quem Abben Ezra Regem interpretatur. Absurdum est autem regem, vel quencunque alium ciuilem magistratum constituere iudicem siue normam omnium controuersiarum in religione, quod nec Papistæ negant. Necessè est igitur falsum esse hoc loco agi de eiusmodi iudice & norma. Ac proinde locum frustra, imo inepite proferri.

XIV. Bellarminus primo asserit posse iudicis nomine intelligi principem Sacerdotum, vt sensus sit, Ascende ad Concilium Sacerdotum, & eorũ principem summũ Sacerdotem. Deinde si intelligatur politicus princeps, esse distincta officia: nã sacerdoti tribui sententiam definitiuam, imo imperium, vt idem obseruat lib. 4. de Pontifice c. 16. iudicis autem exsequutionem in contumaces.

XV. Resp. ad prius: Paulum Fagium annotationib. in Targum huius loci, obseruare a quibusdam nomine iudicis intelligi summum Pontificem. Sed absq; ratione. Nullum enim possunt locum ostendere vbi summus Pontifex appelleretur iudex, sed plurib. locis occurrit ita designatus magistratus: Imo c. 16. huius ipsius libri eorum continetur institutio. Iudices & Magistros constituit in omnib. portis tuis. Et alias Sacerdotib. coniuncti inueniuntur vt cap. 19. in conspectu Sacerdotum & iudicum, alias cum principib. Ios. 8. ducesset ac iudices, Et 23. & 24. principes ac iudices. Ceterum Judæi שפטים definiunt vt obseruat Paulus Fagius in 16. Deuter. הדיינים הפוסקים ארנהוין, iudices qui determinant causam siue iudicium. Hoc autem loco distinguuntur a Sacerdotibus nolens obedire Sacerdoti aut iudici.

XVI. Ad posterius, dico Bellarminum, qui paulo ante suggillauit auctoritatem Latini interpretis ob suum cõmodum, nuncitem ob suum cõmodum pati sibi ab eodem imponi, & quidem bis in paucorum verborum complexu. Semel, cum Sacerdotis vrgit imperium. Nam in textu Hebræo id nullum est לבלתי שמע אל הבהן: Græce, τὸ μὴ ἀκούσαι τῶν ἱερέων Αρίας, ad non audientium ad Sacerdotem: barbare, quia ἀπὸ λαῶν. Vatablus, vt nolit audire Sacerdotem. Hæc autem phrasim in vsu est, non tantum cum imperium aliquod significatur, sed etiam cum admonitio. Nam Iethro Exod. 18. Mosẽ admonet iisdem verbis, vt suo consilio vteretur בקר ל שמע אקוֹסֹן נא. Chaldaice מני קניל acquiesce mihi, vt etiam hoc nostro loco מן כהנא מן לקבלא בהיר רלא קניל. Et tamen certum est nullum fuisse Jethronis imperium in Mosẽ.

XVII. Iterum imposuit Bellarmino Latinus interpres, cum persuasit sic esse distincta Sacerdotis & iudicis munera, vt illi quidem sententia, huic vero exsequutio manderetur. Nam Hebraice ad vtrumq; sententia refertur, morteq; plectitur contumelia in vtrumque. Er sic bene interpretati sunt septuaginta, οὐδὲν ἔστιν ἐξ ἀπὸ πῆσθ ἐν ἑσπέρῃ φωνῆ τῶν μὴ ἀκούσων τῶν ἱερέων, ἢ τὸ ἀπαρτῶν, ἀπαρτῶν τῶν ἀκούσων ἐκείνων. Homo qui fecerit in superbia, vt non audiat Sacerdotem, vel iudicem, morietur homo ille.

XVIII. Tertia probatio, est ex ipsarum rerum de quib. agitur natura. Nõ enim doctrinæ constitutionem, aut legum his siue Sacerdotibus siue iudicibus Mosẽ mandat, sed tantum singularum litium diiudicationem, hoc est, non τῶν κατ' ἄλθ, sed τῶν κατ' ἕκαστον. Exempli gratia, cum ad illos deferretur iudicium inter lepram & lepram, non id illis permittitur vt videant quid sit de leproso constituendũ, siue eiiciendus extra castra, an secus, sed tantum vtrum hic vnus aliquis sit leprosus. Sæpius admonuimus τῶν ἱερέων ἕκαστον iudices, non posse appellari normam iudiciorum.

XIX. Tam vero vt ne Pighij considerationes intactas dimittam, quid tum, si non amandauit Mosẽ ad Scripturas? Quasi vero omnia sint omnibus locis exprimenda. Constituatur hic iudiciorum forma, atque auctoritas, non vero iudicibus leges tradebantur, ex quarum præscripto iudicaturi essent, quod quidem alias fit. Tum sciunt omnes ab auctoritate negatiue nihil legitime concludi. Concedo necessario, & sub pœna mortis fuisse illis iudicibus obtemperandum, sed vicissim dico: Primo cum auctoritas sancti Magistralium, semper intelligi conditionem, si non abutantur suo munere. Secundo inde non sequi eos esse regulam iuris.

XI. Deinde, hoc iudicium non erat de ipsa lege, sed de controuersis ex lege iudicandis: nimirum de libris singularibus, quarum cognito facto, statim ius dicebatur, non ad arbitrium Sacerdotum, sed ex institutis Moysi, quorum scientia Sacerdotes reliquis Israelitis autem vera præstabant, aut saltem præstare ex officio & debebant, & præsumebantur. Itaque non ipsi lex erant, sed legis periti, non ipsi regula, sed ad regulam alligati.

XII. Præter hos locos addit alios ex Nouo Testamento, de quibus hi ad institutum hoc pertinent. *Math. 16. Tibi dabo clauas regni caelorum.* Vbi per clauas intelligitur potestas soluendi, non solum à peccatis, sed etiam ab omnibus aliis vinculis, & impedimentis, quæ nisi tollantur, non potest intrari in regnum caelorum. Ratio est, quia non dicitur *Quemcumque* solueris, sed *quodcumque*, ut intelligamus nodos omnes, seu legum dispensando, seu peccatorum, & peccatorum relaxando, seu dogmatum & Controuersiarum explicando, à Petro eiusque successoribus solui posse.

XIII. Ioan. vlt. *Simon Petre, pascere oues.* Vbi notanda sunt tria. Primo, quod dicitur Petro, dici etiam successoribus. Ratio, quia noluit Christus prouidere Ecclesie suæ ad annos viginti quinque tantum, sed quousque mundus duraret. Secundo, illud *pascere*, intelligi præcipue de doctrina, sic enim pascuntur oues rationales. Tertio, illud *oues*, significare omnes Christianos, ne Apostolis quidem exceptis, qui enim non vult pasci à Petro, non est *ouis* Christi. Ex his efficitur Petro & successoribus eius singulariter commissum esse, ut doceant omnes Christianos, quid circa doctrinam fidei tenendum sit, constituendo, ac decernendo.

XIV. Act. 15. cum orta esset quæstio grauis de fide, Concilium Hierosolymæ fuit habitum, cui Petrus præerat, primusque omnium loquutus est, deinde Jacobus Petri sententiam confirmans. Sicque soluta quæstio, his verbis, *Vilum est Spiritui sancto & nobis.* Vnde pater sententiam Concilij cui præerat Petrus, sententiam esse Spiritus sancti. Paulus etiam quocumque ibat, præcipiebat, ut seruarent decretum illius Concilij, id est, ut acquiescerent, & non vellent ipsi de sententia Concilij iudicare.

XV. Ad Galat. cap. 2. *Ascendi* (inquit Paulus) *Hierosolymam cum Barnaba, & contuli cum illis Euangelium quod prædico in gentibus, seorsum autem iis qui videbantur esse aliquid, ne forte in vanum curarem, aut cucurrissem.* Erant autem illi Petrus, Jacobus, & Ioannes. Atque hunc locum explicantes Tertullianus lib. 4. contra Marcionem. Hieronymus Epist. 89. August. lib. 28. contra Faustulum cap. 4. diserte affirmant, Ecclesiam non fuisse Paulo credituram, nisi eius Euangelium à Petro confirmatum fuisset. Ergo Petri erat tunc, & proinde successoris eius nunc, de doctrina fidei iudicare.

XVI. Respondeo, in his omnibus locis generale esse peccatum, quod à Petro ad Successorem concludatur, in hunc modum: Quæcumque dicta sunt Petro, ea pertinent ad eius successores. At hæc dicta sunt Petro. Ergo pertinent ad eius successores. At omnes Petri successores sunt Episcopi Romani. Ergo illa pertinent ad Episcopos Romanos. At ego primum nego maiorem, sunt enim multa personalia, quæ locum habuerunt in eo tantum. Sunt etiam nonnulla Apostolatui propria, quæ ne ipsa quidem durauerunt, cessante ipso munere.

XVII. Concedo sane Christum voluisse Ecclesie suæ prouidere vsque ad finem sæculi, sed nego sic voluisse prouidisse, ut omnia quæ Petro concesserat, in perpetua essent duratione, alias ipsum Apostolatuum, ipsumque Apostolorum numerum continuasset, quod falsum est. Prouidit autem alia ratione, & quidem sapientissime, sed nunc non est de ea dicendi locus.

XVIII. Præterea distinguo successores, dicuntur enim dupliciter. Vel strictè, pro iis qui idem officij genus eodem loco assumunt post alios. Ita successores nominantur Clementis, non quicumque, aliquod munus gerunt in Ecclesia, sed qui Episcopatum. Nec omnes qui Episcopatum, sed in Ecclesia Romana. Neque enim aut Laurentius Diaconus Clementis fuit successor, aut Cyprianus, nimirum quia neque ille fuit Episcopus, neque iste Romanus.

XIX. Alias vero latius producitur successio, ad eos etiam, qui neque omnino idem ministerij genus, neque eodem loco exercent, sed qui in eodem opere laborant alij post alios. Sic Cyprian. epist. 42. ad Cornelium, *Hoc enim vel maxime frater & laboramus & laborare debemus, ut unitatem à Domino & per Apostolos nobis successoribus traditam, quantum possumus, obtinere curemus.* Ad quem locum Pamelius, *Pulchre Episcopes successores Apostolorum nuncupat.* Gaudentius in Tract. de ordinatione sua, de Ambrosio loquens, tanquam Petri *Apostoli successor, ipse erit quod vnuerforum circumstantium sacerdotum.* Theodoret. dialog. 1. post citatos patres multos, Athanasium, Nazianzenum, Ambrosium, Flavianum, Gelasium, Chrysostomum, Ignatium, Irenæum, Hippolytum, Methodium, atque alios, tandem ca. vlt. ut eorum sanciret auctoritatem: *Διὰ τὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων οἰκονομίαν οἱ ἄλλοι ἐπίσκοποι τῶν ἁγίων, Successores diuorum Apostolorum fuerunt hi viri.*

XX. Hæc cum ita sint, quæro utro modo intelligantur in argumento successores Petri. Næ si priori, tum negamus Episcopos Romanos esse Petri successores, quia non sint Apostoli, quantumvis Romæ Petrus & docerit & mortuus sit. Non magis certe, quàm Laurentius, quem ante nominavi, aut ipsi etiã Bellarminus, qui Romæ viuit, Romæ docet, seq. S. R. E. presbyterum Cardin. appellat. Sed hæc controuersia est, nobisq; alias retractanda.

XXI. Sin autem posteriori, ipse, credo, Bellarminus, fatebitur se operam ludere, imo indignabitur tot Episcoporum myriadibus ea communicari maxima priuilegia, quæ suo Tarpeio Ioui volebat esse eximia. Et sane quæ feret Ambrosium dici iudicem omnium controuersiarum de religione? Et si multo felicior functus esset eo munere, quam longe maxima pars Episcoporum Romanorum, in quibus præter horrendam superbiam nihil est iam pridem eximium.

XXII. Quod ad singulos locos attinet, etsi erunt plenius tractandi in quæstione de Oecumenico Pontifice, tamen paucis respondeo ad primum & secundum, nihil promitti Petro peculiare. Nam in primo clauas significant eam potestatem Ecclesie regendæ, quæ tum promissa vni Petro, postea omnibus Apostolis est re ipsa exhibita. Itaque cum dixit Christus, *Tibi dabo clauas*, sensus est, tu vnus eris ex iis quibus dabo clauas regni caelorum. Nec aliter veteribus intellectum.

XXIII. Sophisticatur autem Bellarminus in vocula, *Quocumque*, cuius tamen vis nulla maior esse potest, quam eius quæ legitur *Math. 18. Quocumque.* Certe vtramque eadem voce reddidit Syrus interpres, priori loco *מִדְּמַרְבַּר*, posteriori *מִדְּכָל־רַבְרַב*. Quinetiam Louanienfes Theologi in editione Gallica eodem modo, in priori, *Quoy que tu lies*, in posteriori, *Quoy que vous lie-*

rez. Iam vero tum Patres vtrumque locum omnibus applicant Episcopis, tum ne ipsi quidem Papistæ negant posteriorem; non tam late patere, vti significet etiam summam iudicium omnium controuersiarum. Quod si vtriusque, ut eadem verba, sic idem sensus, quis non videt inepte priorem videri in hac controuersia?

XXIV. In secundo, *Pascere* fateor intelligi præcipue de doctrina, sed nego propterea sequi, quicumque pascat, eum esse regulam fidei: Nam Petrus prioris hortatur presbyteros omnes ut pascant gregem Dei. Intelligi per oves, omnes Christianos, fateor, dum modo indefinite, non autem sigillatim, ac proinde Apostolos non excipi falsum est. Certe Paulum Petrus nunquam pascit, hoc est nunquam ei doctrinam tradidit, ipso Paulo sic testante. *ad Galatas, Notum vobis facio fratres, Euangelium prædicatum à me, non esse secundum hominem. Non enim ego ab homine id accepi, neque edoctus sum, sed patet faciente mihi Christo. Et 2. Qui sunt in pretio nihil contulerunt.*

XXV. In tertio, primo falsum est Petrum fuisse præfidem eius Concilij, quod describitur Act. 15. Nullas enim ille præfidis partes egit, non proposuit factum: Non primus loquutus est, sed suo loco, id est, cum iam multa disceptatio fuisset, suam sententiam dixit, non etiam clausit actionem, neque in eius verba decretum conceptum est, sed in verba Jacobi, ut patet, quia in decreto sancitur abstinencia, ab idololatria, scortatione, suffocato, & sanguine, quam Petrus ne nominabat quidem.

XXVI. Deinde etiam si fuisset præses, quid hoc pertineret ad hanc controuersiam? Nam quod ait Bellarminus inde patere, sententiam Concilij cui præsidet Petrus, esse sententiam Spiritus sancti, primum est extra rem. Disputatur enim non de Petro, sed de Episcopo Romano, sint ne ad eum nec ne deferendæ omnes controuersie. Tum, cur non potius conclusit de Concilio cui aliquis Apostolus præsideret? Non enim si præfedit Petrus, id fecit proprio, suoque iure. Imo quid non potius in vniuersum de legitimo Concilio? Nam ne quidem Apostolorum tantum erat, ius illud præfidentie, alias post Apostolos, nemo fuisset in Conciliis præses.

XXVII. In quarto, mentitur Bellarminus Tertullianum, Hieronymum, Augustinum, diserte asserere Ecclesiam non fuisse credituram Paulo, nisi eius Euangelium à Petro confirmatum fuisset. Tertullian. *Propterea Hierosolymam ascendit, ad cognoscendos Apostolos, & consulendos, ne forte in vacuum cucurrisset, id est, ne non secundum illos credidisset, & non secundum illos euangelizaret.* Denique *ut cum autoribus contulit, & conuenit de regula fidei, dexteras misit.* Hieronymus, *Ostendens se non habuisse securitatem prædicandi Euangelij, nisi Petri, & ceterorum Apostolorum, qui cum eo erant, fuisset sententia roboratum.* Augustinus, *Ipse Apostolus Paulus post Ascensionem Domini de caelo vocatus, si non inueniret in carne Apostolos, quibus communicando, & cum quibus conferendo Euangelium, eiusdem societatis esse appareret, Ecclesia illi omnino non crederet.*

XXVIII. Videte fraudem Jesuitæ. Nemo est eorum Patrum, qui non Apostolos nominet, iste autem Petrum solum. Nimirum: ut ex aliorum iniustis spoliis, suum ornent Oecumenicum. Satis vafre. Porro Pauli verba satis sunt perspicua, quibus se testatur cõtulisse cum iis qui erant Hierosolymæ, & priuatim cum eis qui erant in pretio, id est Petro, Jacobo & Joanne. Vnde apparet, primo non solum Petro id honoris delatum, sed & aliis. Non poterant Patres (nondum enim erant Jesuitæ) contra hæc tam diserta verba venire.

XXIX. Iam vero illa confirmatio, non auctoritatis erat alicuius à qua Paulus penderet, sed consensionis & societatis. Verba sunt Pauli diserta, *Dexteram dederunt mihi & Barnabæ societatis.* Item Tertulliani, *ne non secundum illos & credidisset & euangelizaret.* Et Augustini, *conferendo Euangelium eiusdem societatis esse appareret.* Alias Paulus fuisset illis minor, quod ipse bis negat, post. ad Corinth. 11. & 12. *ἐδὲν ἰσχυροῦ τῶν ἁποστόλων ἅ πρὸς αὐτὸν: nulla re inferior sui principibus Apostolorum.*

CAP. III.

An Episcopus Romanus errare non possit.

I. SI Romanus Episcopus errare non potest. Ergo est summus iudex omnium controuersiarum. At prius verum: Ergo & posterius. Sic Bellarminus bis argumentatur: De Verbo Dei lib. 3. cap. 5. *Si Romanus Pontifex errare non potest, ex Cathedra docens, certo iudicio eius acquiescendum est, & ipse esse debet summus iudex.* Et rursus de Romano Pontifice, lib. 4. ca. 1. *Si demonstrare poterimus iudicium summi Pontificis certum ac infallibile esse, profecto constabit quoque, eundem Pontificem summum Ecclesie iudicem esse.*

II. Respondeo negari consequentiam, iisdem argumentis, quæ enumerata sunt in præced. controu. cap. 5. cum ageretur de Ecclesie infallibilitate. Sed negari etiam antecedens, de quo nunc agendum paulo fufius, quoniam & animose & prolixè disputatur à Papistis, Bellarmino lib. 4. de Pontifice. Cano locor. Theolog. lib. 6. Carranza Controuersia 3. Gregorio de Valentia Analyseos lib. 8. cap. 2. Francisco Rupefocaldo Episcopo Claromontano in lib. de auctoritate Ecclesie, cap. 8. & aliis.

III. Sic autem quæstionem definiunt, ut distinguant in eodem Episcopo priuatam personam, à publica. Et de priuata quidem, statuunt nonnulli, errare posse. In quibus est Gregorius de Valentia, asserens communem sententiam omnium Theologorum hanc esse. Nec tantum sic errare, ut non omnia sint vera & infallibilia, quæ sic pronunciantur, sed etiam ut ipse possit in hæresin incidere. Eadem sententia est Selmeronis traet. 24. ad Galat. *De quocumque alio Papa Petri successore asserendum, nihil prohibere, ipsum quoque, ut priuatim, errare posse, & in fide deficere, etsi noui quidam Scriptores aliud defendere tantauerint, præter communem Doctorum sensum. Verum nostra sapientia non sunt fingenda priuilegia, vbi non sunt necessaria.* Quod tamen Bellarmino non videtur satis piæ. Contra enim, cap. 6. probabile esse, pieque credi posse, Episcopum Romanum, non solum ut Pontificem errare non posse, sed etiam ut particularem personam hæreticum esse non posse, falsum aliquid contra fidem pertinaciter credendo, disputat.

IV. Quod autem attinet ad personam publicam, Bellarminus cap. 3. definit, Pontificem cum totam Ecclesiam docet, in his quæ ad fidem pertinent, nullo casu errare posse. Et cap. 3. non solum in his fidei decretis, sed neque in præceptis morum, quæ toti Ecclesie præscribuntur, & quæ in rebus necessariis ad salutem, vel per se bonis aut malis versantur. Gregorius de Valentia similiter, quæcumque Pontifex asserit obligando vniuersam Ecclesiam, ut illud recipiat, nec quisquam audeat sibi persuadere contrarium, tum certa fide credendum esse, illum infallibiliter ex diuina assistentia, id asserere. Salmereo similiter,

tant in Actis Synodi Ephesine multæ Cyrilli epistolæ, tum ad Cœlestinum, tum ad alios, in quibus sæpe meminit sedis Romanæ, & quidem honorificè: sed nihil habent quod accedat ad ista inflata adulationis verba.

XV. Bernardus vixit, ut hinc dicitur, post Romani Episcopi tyrannidem omnino confirmatam, ad minimumque evectam: itaq; loquebatur ex sui seculi monibus; propterea nego eius testimonium esse idoneum, magis quam cuiuslibet Ielutæ in hac quidem Controuersia.

XVI. Consultat Damasum Hieronymus. Recte: quid enim prohibet? sed & Hieronymum Damasus, & Augustinus & alij. Tum aut ipse causam ostendit: non quæ volunt Papistæ; nimirum quod esset Damasus regula Christianæ Fidei: sed longe aliam, videlicet, quia se meminit Romæ baptizatum, Inde nunc (inquit) mee animæ postulat cibum, unde olim Christi vestimenta suscepit. Quæ verba cum Erasmo, tum Marianus Victorius, interpretantur de Baptismo: quia cum temporis solebant recens baptizati indui albis vestibus. Et quidem Erasmus totum locum sic interpretatur in vita Hieronymi. Id inquit, nempe Romæ baptizatum fuisse satis indicat in epistola quadam ad Damasum Papam, testificans se se eius verbis fide velle sequi, in qua Christi vestimenta accepisset.

XVII. Quamquam alias nihil est absurdum quemlibet consuli. Fieri; solet à variis variè, prout varia sunt iudicia: nec quicquam prolatum est ab Hieronymo, quo significetur debuisse ab omnibus Damasum consuli. Scimus aut Basilium epist. 52. non dissimiliter Athanasium alloqui *ὁμομισησῶ ἐπιτηδεύοντι τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπιτοκίων δόξων, ἢ ἰσχυρῶν ἐπιτοκίων τῶν ὀδῶν, τῶν δὲ τῶν ἐπιτοκίων τῶν ἐπιτοκίων*. Ex istis autem nos consultiissime principium daturus his negotiis, si tanquam ad caput omnium, ad te accurreremus, & iuri & consiliario & duce in rebus gerendis.

XVIII. In expositione Symboli non video quicquam esse ponderis. Cupit à Damaso corrigi, si non satis caute dixerit. Sic solent omnes in quibus est aliquid modestiæ, hanc gratiam postulare ab iis, quorum nota est vel doctrina, vel paulo eminentior autoritas. Itaque nego consequentiam: nam etsi voluerit hic autor à Damaso corrigi, & si approbaretur ab eo, fore se creditur tum ab obsecratoribus: tamen non erat Damasus, aut summus iudex Controuersiarum, aut norma fidei.

XIX. In Apologia contra Rufinum nusquam legi fidem Romanam præferri Angelis: sed tantum non fuisse mutandam, etiam si Angelus aliter annuntiaret quam esset prædicatum, Scito (inquit) Romanam fidem, Apostolica voce laudatam, istiusmodi præstigiis non recipere, etiam si Angelus aliter annuntiet, quam semel prædicatum est, Pauli autoritate munitam, non posse mutari. Significatur Romanos non probaturos eam doctrinam de qua agebat, quia aliter esset ab Apostolis traditum. At hoc indicat Romanos habere regulam doctrinæ cui hæere deberent, neque ab illa abduci, ne Angelorum quid prætextu. Tantum abest, ut ipsi fuerint regula.

XX. De Ambrosio facile negotium, vel leuissime inspecto loco, de Sacramentis lib. 3. c. 1. *In omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam. Sed tamen & nos homines sensum habemus: ideo quod alibi rectius seruatur, & nos recte custodimus.* Hinc primo apparet, non satis sincere locum à Tappero recitatum: tū quod dixit Ambrosium consiteri se sequi Ecclesiam Romanam, quod tamè contra est: significat enim potius se ab ea recedere in eo saltem capite. Tum quod magistrum addidit: quæ vox nulla est apud Ambrosium.

XXI. Caterum hic ipse locus ostendit Ecclesiam Romanam non esse regulam fidei. Primo, cum significat in aliis Ecclesiis aliquid rectius seruati: quod ne fingi quidè potest, si constat quod Papistæ contendunt: nam regula nihil rectius esse potest. Secundo, cum pronunciat se recte facere, cum obseruaret aliud aliquid, quod non haberet Ecclesia Romana. Quis enim audiuit vnquam aliquè laudari, cum discederet à lege vel norma? Tertio hæc verba, *Cupio sequi Ecclesiam Romanam, sed tamen & nos homines sensum habemus*, significant Ambrosio licuisse vi suo sensu, in censurâ, alius quæ obruderet Ecclesia Romana: nec teneri ut pecorum more cæcæ illi, id est, Ieluticam præstaret obedientiam. Quorsum igitur illud tam sepe nobis obiectum, *Quis iudicabit*?

XXII. De Cypriano latius erit agendum in Controuersia de Oecumenico Pontifice: ideo paucis respondeo, Sacerdotem Dei, intelligendum quemlibet in sua Ecclesia Episcopum: non autem vnum in vniuerso orbe. Consequitur enim Cyprianus de Felicissimo & Fortunato aduersum se insurgentibus, Romamq; detestantibus calumnias. Hæc occasione inter alia locū tractat cōmunem, de iis qui insurgant in Sacerdotes Dei. Fuisse vero ineptum, cum de se loqueretur, excurrere in eorum audaciam qui vniuersali Episcopo rebelles essent. Quid enim id ad Fortunati & Felicissimi causam? Aut etiam ad Cyprianum Episcopum Carthaginensium, & vt maximum, primatem Africae?

CAP. VI.

De Episcopis Romanis sceleratis.

I. Hæc erant Papistarum argumenta. Nos contra: Si omnes Episcopi Romani sunt regula fidei: Ergo quidam scelerati essent regula fidei. At posterius est absurdum: ergo & prius.

II. Probat assumptum, ex post. ad Cor. c. 6. *Nulum est consortium iustitiæ cum iniustitiis: nulla communio luci cum tenebris: nulla concordia Christi cū Belial.* At, vero nulla fingi potest maior concordia, quam regulæ cum regulato: conclusionis cum suis principiis; sententiæ cum iudice.

III. Item ex Sapientia 1. c. *In maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim Sanctus disciplina effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu.* In quem locum Glossa ordinaria ex Rabano, *Frustra sibi blandiuntur Philosophi, & Heretici, & falsi Christiani. Solum enim mundo corde sapientiam Dei possunt accipere.* Lyranus, *Nam introibit sapientia, per superiorum correptionem, nec per diuinam illuminationem.*

IV. Iam, si scelerati sapientiam Dei non possunt accipere, quomodo poterunt tradere? & quidem infallibiliter: Tradere autem necesse est, si quidem constituuntur pro regula. Rursus, si neque per superiorum correptionem, neque per diuinam illuminationem, id est, neque per ordinariam instructionem, neque per extraordinariam inspirationem, capaces sunt sapientiæ, quis credat eisdem eisdem esse supremos iudices?

V. Actor. 8. Petrus Simoni Mago, *Non est tibi pars (inquit) neque sortis in hoc negotio: cor enim tuum non est rectum in conspectu Dei.* Sic enim doctissimus Beza negotium vertit pro sermone: obseruata Hebraismi proprietate. Est autem sensus perspicuus: Simonem indignum esse, cuius opera distribu-

retur Spiritus Sanctus; imo qui omnino esset Christianus; hanc ob causam, quia cor haberet peruersum coram Deo. Quidni etiam nos concludamus, eos, qui suis sceleribus testantur suam hypocritam, hoc est, cordis alienationem a Deo, non esse dignos qui habeantur pro regula veritatis? Nam hoc opus esse Spiritus Sancti, ne ipsi quidem ignorant aduersarij.

VI. Consequenter autem patet, quia inter Pontifices Romanos multi fuerunt scelerati, ex quorum improba vita plus rediit ad Christianos scandali, quam ex eorum autoritate adificationis. Vnde Wernerus Rolleuicius in Fasciculo temporum, circa annum nonagesimum in hæc verba cogitur exclamare, *Heu, heu, Domine Deus, quomodo obscuratum est aurum, minus est color optimus. Qualia contigisse circa hæc tempora, etiam in sancta sede Apostolica, quæ usq; huc tanto zelo custodisti, legimus scandala! Quales contentiones & amulationes, sectæ, inuidiæ, ambitiones, intrusiones, persecutiones! O tempus pessimum, in quo defecit sanctus, & diminuta sunt veritates à filiis hominum! Verumtamen post hæc tempora fuerunt multi sancti Papæ: sed non sic continue, & in tanto numero, sicut in precedentibus. Et quis conuentus, quæ congregatio, quis homo iam securus erit, si se defecit sanctitas primitiua? Recte. Non potuit enim vir humani ingenij, non fremere, cū legenti Pontificum Romanorum vitas tot occurrerent monstra scelerum. Monstra (inquam) Nam ipse Genebrardus immanis *παραδειγμα* ad Syluestrum secundum obseruat in Chronologia eius temporis Papas; monstra fuisse.*

VII. Nec frustra. Nam Stephanus sextus tanto odio (inquit Platina) persecutus est Formosi præcessoris nomen; imo tanta rabie in eum defauit, vt habito Concilio, corpus tumulo detractum Pontificali habitu spoliatum, indutumq; seculari, sepulturæ laicorum mandauerit, abscissis duobus illis digitis, quibus in consecrandis Sacerdotibus utebatur. Et tamen à Romano Theodoroq; vtroq; Stephani successore, Formosi acta postea confirmantur, Stephanus confunditur. Sed rursus Sergius tertius, illud idem corpus tumulo eductum decollari fecit, & in Tyberim proici. Ita grauissimo totius Christianismi scandalo (inquit Krantzius Saxoniæ lib. 2. c. 32.) Romani Pontifices, velut ebrj, imo furiosi iactabantur.

VIII. Notatu dignum exemplum. Non eam solus peccauit Stephanus: sed cum Concilio. *Isse siquidem* (inquit Baronius ad annum 897.) *vi summa collecto conuenticulo Episcoporum simulq; Presbyterorum Cardinalium sibi similium, Sergio, Benedicto, atq; Martino, diaconis etiam Ioanne, Paschali aliorq; Ioanne, hominibus perditissimis, violatoribus Pontificis sepultura, Formosi venerandum cadaver effossim, & sepulcro extractum, tanquam vitium hominem ad iudicium adductum, iudicari voluit.* Et nobis iam neget Bellarminus Concilium, siue Oecumenicum, siue particulare cum capite suo Romano Pontifice, errare posse: Scilicet, ea est Ielutatum modestia. Imo vero sic nutuo muli.

IX. Ioannes duodecimus à pleriq; numeratus, à nonnullis 13. ab Othone Imperatore Pontificatu priuatus est. Ac fateur Bellarmin. de Pontif. lib. 2. c. 29. hæc fuisse omnium Pontificum fere deterrimū. Sed Platina multo fortius, sceleratissimum appellat, vel monstrum potius. Luithprandus Ticinensis hist. lib. 6. eius crimina prolixè exsequitur in Concilio proposita & probata. Quod Missam celebraret non communicans: diaconum ordinari in stabulo equorum: Episcopos pretio creari, & quidem annorum decem: sacrilegia commiserit: adulteria passim exercuerit: ex sancto palatio Iupanar, & prostibulum fecerit: mulieres Romæ deuotionis gratia venientes ad Sanctorum Apostolorum limina, coniugatas, viduas, virgines, vi cōpresserit: cædes multas varie perpetrari: in amorem Diaboli vinum biberit: in ludæ alex opem à Ioue, Venere, cæterisq; dæmonis petierit. Quid plura? In ipso adulterij actu perisse tradunt historici. Et hunc necesse erat agnoscere pro norma ac regula veritatis.

X. Inuehitur tamen Baronius in id Cōcilium seuerissime, ad annum Christi 963. testans senunquam vidisse magis offensum ius Ecclesiasticum: magis violatos canones, vulneratam traditionem, conculatam, opprellam, atque maiori dedecore prostratam iusticiam: exclamatq; d indignum facinus, audax & infolens! Vide zelum *πῶς τὸ λατρεῖν*. Indignatur euocatam Synodum, absq; iussu Ioannis: nimirum, quia solet apud Papistas Iupanarium reformatio à prostibulis expectari. At meminisse debuit Baronius, tantus historiographus, vnicum esse Marcellinum, qui ad deponendum seipsum, conuocauit Concilium, si tamen conuocauit: nam hoc nemo veterum dixit. Indignatur, vt esse alias legitima, tamen ab excommunicatis esse gestam. Nepe, quia cum primum citabatur, ad eos perterrendos, brutum suum vibrauit fulmen nouus ille semi-Iupiter. Et non vident omnes referri ab hoc Guathone gratias pro adepto galero?

XI. Sed quid ad nos, si peccauit non nihil Concilium? Nam ne nos quidè gestorum seriem omnino probemus: excusamus potius, quod in tanta eius monstri tyrannide, coacti sint ij, qui tam duro onere premi Ecclesiam dolebant, confugere ad extraordinaria remedia. Sufficit autem, quod ne ipse quidem Baronius hæc obiecta scelerata potest aut purgare, aut excusare.

XII. De Gregorio septimo, alias Hildebrando, mirū quanta sit historico-rū dissensio. Nā, quia in duas partes diuisus erat orbis Christianus, & quidè animosissimus crudelissimisque bellis, distractus, accidit, vt quicunq; Imperatori nõ essent iniqui, ea de Episcopo Romano scriberet, quæ de sceleratissimo homine scribi poterunt. Qui aut contra affecti essent, eij & bonū, & sanctū depinxerunt. Adeo transfuersos egit, aut hinc, aut illinc fauoratq; odiū. Quo facilius fuit Bellarmino multa pro eo dicere aduersus Magdeburgenses.

XIII. Sed Matthæus Paris, qui vt pote Anglus, minus suspectus est quiq; in eius vita, hoc tantum non satis probat, quod Sacerdotes vxoratos ab altari remouerit; morientem asserit aduocatis Cardinalibus, confessum, se valde peccalle in cura pastoralis, & suadente Diabolo, contra humanum genus, iram Dei, & odium concitasse.

XIV. Syluester secundus Necromanticus Diabolo seipsum dederat, vt omnia ex voto succederent: inde factus Episcopus Rhemensis, deinde Archiepiscopus Rauennatis, demū Romanus Papa. Inquirens à Diabolo didicerat se regnaturū donec celebraret in Hierusalem: delusus nominis ambiguitate. Non enim ciuitatem in Iudæa Diabolus intelligebat, sed facellū quoddam in ipsa vrbe Roma, cui id vulgo nomen erat: vbi cum Missam cantaret aduenientibus Diabolus intellexit sibi decedendum: itaq; peccata confessus, iussit se post mortem membratim concidi. Hæc testantur cumq; vetustiores, Siebertus, Antoninus, Hermannus Contractus ex editione Vistisij, Krantzius in Metropoli, Fasciculus temporum, Gobelinus, Persona, & alij.

XV. Nihilominus aut sunt recentiores cornicum oculos configere. Primus Onufrius in additionibus ad Platinam, summam in Philosophia & Mathematicis doctrinam ei vivo datam conuerterit: eius se librum vidisse Geometricæ artis. Ammonium, Guillelmum Bibliothecarium, & vetustissimum quendam librum regni Sicilia testati, fuisse insignem Philosophum, & Mathematicum, ex Floriacensi Cœnobio monachum, Genebrardus rem ponit in medio, utraq; recitata sententia. Raphael Volaterranus Comment. vrbani. lib. 2.2. mitissime tantum notat dæmonem malum, ab eo fuisse consultum de vitæ longitudine. Sed Blondus decadis secundæ lib. 3. ausus erat asserere nullam fuisse Scriptorem, qui non assereret hunc Pontificem literis moribusq; fuisse ornatissimum. Sic Papistæ plus minusve genio indulgent.

XVI. At quis nescit sub Philosophiæ nomine sua scelera occultare omnes istos occultiorum scientiarum amatores? Quasi nostra ætate non fuerint, Cardanus, Agrippa, & Nostradamus. Imo eam ob causam olim Christianis Mathematici odio erant: Narrat enim Socr. lib. 2. c. 6. Eusebio Emisseno obiectum fuisse, quod disciplinam Mathematicam exercuisset. De Guillelmo, & libro Sicilia testibus ab Onufrio laudatis, ut ignotis nihil dicam. Ammonium legi, asserentem fuisse Monachum, sed nullo nominato cœnobio: Philosophi etiam nomine designantem: sed nihil præterea de eius laudibus agentem. Itaque nulla satis iusta causa est contradicendi omnibus historicis.

XVII. Bonifacius 8. post fraude destitutum, relegatumq; prædecessorem Cælestinum quintum, in tantam arrogantiam se erexit, ut dominum se diceret totius mundi tam in spiritualibus, quam temporalibus. Imperatoribus, Regibus, Principibus, nationibus, populis terrorem potius, quam religionem iniicere satagebat: dare regna & auferre, pellere homines ac reducere pro arbitrio animi conabatur: aurum vndique conquisitum, plus quam dici potest, studebat. Denique clero & populis superbe, & contumeliose præfuit. Iubileum instituens, primo die ostentauit se inditum Pontificalibus; altero vero imperatoris, & regis ornamentis. Intravit ut vulpes, regnavit ut leo, mortuus est ut canis. Ipse Papyrius Masso, alias indulgentissimus in hoc hominum genus, testatur eum Pontificia autoritate in perniciem Christianorum abusum esse.

XVIII. Possum alios nominare: ut Benedictum decimum tertium, quem neque pondus, neque mensuram in Ecclesia Ecclesiæq; subiectis seruare; olim seuosissime conquirebatur Carolus sextus. Callixtus rex, edicto in eam rem publicato ad annum Domini millesimum quadringentesimum sextum. Sed mihi vltimus esto Alexander sextus: qui in Cardinalium discidio electus, illud probauit verum antiquum dictum, *ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλο πᾶσι καὶ ἴσους*. Quamquam vix electum dico, qui præsentis pecunia Papatum mercatus sit: neque id clam, sed omnibus consens. Vir obsecans moribus: in quo nihil sanctum, nullus pudor, nulla veritas, nulla fides, nulla religio: imo in explebilis auaritia: omnes modestiæ lines excedens ambitio, crudelitas plus quam barbara, perfidia plus quam punica. His enim eum coloribus pingit nobilis historicus Guicciardinus, hist. lib. 1. sed & Onufrius in eius vita.

XIX. Quid in ceptum dicam, an taceam: quale vix vnquam auditum inter Ethnicos.

*Lucretia nomine, sed re
Thais: Pontificis filia, nupta, nurus.
Acute & Satyricæ Sannazarus egregius poeta,
Ergo te semper cupiet Lucretia, Sextus?
O fatum divi nominis! Hic pater est.
Alludens ad Sextum Tarquinium Superbi filium violatorem Lucretiæ illius
priscæ, & Alexandrum Sextum, in propria nata infantem. Seuerius idem
in Epitaphio,
Orbem rapinis, ferro, & igne funditus
Vastavit, hausit, eruit.
Humana iura, nec minus cœlestia,
Ipsoque sustulit Deos.
Ut se licet liceret (heu scelus) patri
Nata sinum per mingere.
Nec exsecrandis abstinere nuptiis
Timore sublato semel.
In nunc, Nerones, vel Caligulas nomina
Turpes vel Helio gabalas.*

XX. Hæc sunt Vaticana numina: hæc religionis Romanæ columnæ: hæc Ecclesiæ Papisticæ fundamenta. Imo vero hi Controuersiarum omnium iudices: hi denique Fidei Canones. Proh Dei atque hominum fidem! adeone esse dementatos homines, ut id serio credant? *ὅτι ἐπισημασμένους ἄνθρωποι τῶν ἀνθρώπων!*

XXI. Existimo vero responsuros, non obstare has morum sordes sinceritati Fidei. Sed hoc non potest non esse frivolum. Non enim agimus de sinceritate Fidei, id est, doctrinæ Christianæ in scripta considerata: nam quis negat Deum esse veracem etiam si omnis homo sit mendax? Sed agimus de eorum sinceritate, qui eam Fidem docent. Regula autem suam omnem autoritatem amittit, si vel tantillum deuiat à recto.

XXII. Vnde Augustinus, ne officiosum quidem mendacium admitti voluit in Scripturam Sanctam. Cum enim Hieronymus ita exponeret locum illum Epistolæ ad Galatas, ubi se Paulus dicit restitisse Petro in faciem, quia esset condemnandus, ut assereret composito Paulum sinxisse, nõ quod sic se res haberet, sed quod hoc officioso mendacio, crederet suum institutum promouendum: Augustinus valde repugnans: *Mihi videtur (inquit) exiustissime credi aliquod in libris Sanctis esse mendacium. Admisso enim semel in tantum autoritatis fastigium officioso aliquo mendacio, nulla illorum librorum particula remanebit, qua non vnicuique videbitur, vel ad mores difficilis, vel ad Fidem incredibilis. eadem perniciosissima regula ad mentientis autoris consilium officiumque referatur.* Et rursus, *Cognoscis fluctuare autoritatem Scripturarum diuinarum, ut in eis, quod vult quisque credat, si semel fuerit persuasum, aliqua illos viros, per quos nobis hæc ministrata sunt in Scripturis suis officiose potuisse mentiri.* Hæc Augustinus Epistola octaua.

XXIII. Et tamen officiosum mendacium in moribus erat, non in Fide, siue doctrina. Patet ergo mentem Augustini hanc esse, Regulam Fidei non posse autoritatem suam retinere, si in ea reperitur error aliquis, non tantum contra Fidem, sed etiam contra bonos mores. Quare cū Romani Pontifices à nobis enumerati non alicuius officiosi mendacii, sed immanium scelerum rei sint, quamuis probarentur nihil hereticum credidisse, tamen esse non possunt regula Fidei. Nisi forte aliquis adeo sit ineptus, ut dicat regulam posse sua autoritate carere.

I. Omnis regula Fidei est *ἀμείνων*. At Episcopi Romani non sunt *ἀμείνων*. Ergo non sunt regula Fidei. Maior est extra Controuersiam: est enim naturaliluce cognitum, omnem regulam in suo semper statu debere perseverare: cum alias nihil futurum sit certo constitutum: nihil in Fide ratum fixumque. Restat ergo probanda minor: quod sit variis exemplis, vnde patet, vel metu, vel spe, vel ambitione, vel auaritia, vel odio, vel alijs passionibus varie agitados fuisse Romanos Pontifices, æque ac ceteros homines, & quidem in rebus quæ ad Fidem pertinent.

II. Primus occurrit Marcellinus, quem Ethnicorum ritu Dæmoniis sacrificasse certum est, siue auro proposito persuasum: siue metu suppliciorum coactum. Quod confessus est ipse in Synodo Synuesiana centum octoginta Episcoporum: ubi etiam vel sponte vel coactus deposuit Pontificatū. Sed Bellarminus negat hunc quicquam docuisse contra Fidem. Esto, (inquam). Sed quantum ab eo abfuit? Aut quis propterea neget concessum fuisse? Aut quis securus sit, non progressuros vterius alios, si vel similes, vel maiores intententur cruciatus?

III. Dixi esse certum de Marcellino: nec negabat Bellarminus; scribendo Controuersias. Verum idem recognoscendo, *Non videtur (inquit) id esse omnino certum.* Cur autem? Nempe, quia Augustinus libro de vnico baptismo. c. 16. scribat, id obiectum fuisse à Donatistis, sed minime probatum: addatque Marcellinum innocentem fuisse. Item, quia nec Eusebius, neque alij veteres eius rei meminerint: Imo Theodoretus laudet Marcellinum, qui sese in persecutione præclarissime gesserit.

IV. Imo aut hoc certum est, aut apud Papistas nihil certi. Testes. Primo Synodus Sinuesiana; quæ extat tom. I. Conciliorum; & teste Baronio, in antiqua collectione Cresconij. Deinde Latinorum quotquot scripsere vitas Pontificum Romanorum. Anastasius, *Quo tempore fuit persecutio magna, ut intra triginta dies, septemdecim millia hominum promiscui sexus per diuersas prouincias martyrio coronarentur Christiani. De quare, & ipse Marcellinus ad sacrificium ductus est, ut thurificaret: quod & fecit.* Luitprandus, *Tunc & ipse Marcellinus compulsus dæmonibus sacrificauit.* Item Albo; mutuatus etiam vocabula Anastasij. Platina, *Marcellinus Pontifex, ad sacrificia gentium ductus, cum minis instarent carnifices, ut thura diis exhiberet, metu perterritus, Deos alienos adorauit.* Papyrius Masso; & quidem zelo quodam Papistico quasi in ecstasim raptus, *Quid te Marcelline, accusant ij, qui abigei appellantur, & reum faciunt maiestatis diuinæ?* Ex quibus verbis agnosce virum gloriæ Pontificum adeo fauentem, ut huic aliquid obici criminis ægrè ferret. Quid ergo? Negatne factum? Imo, *Metu quidem perterritus, non quoniam sed qui in constantem virum cadere potuisset (at non in regulam Fidei inquam ego) inter carnifices positus multitudinem Deorum adorasti.* Quid Chronica dicam, Mariani Scoti, Marini Poloni, & recentiorum? Baronius ipse, etsi nonnullo contradicendi desiderio titillatus; tamen testatur anno 302. n. 95. hæc huius immolationis acta extate veneranda antiquitate adco signata, & veteribus testata monumentis, ac tabulis Ecclesiasticis consignata, plurimorumq; testificationibus confirmata, ut ab his desciscere stultum, & tot testibus obniti temerarium existimari possit: & in 2. editione Annalium, anno sequenti, ex professo impugnat argumenta, quibus labefactari videbantur Synodi Sinuesianæ acta, ut multum interesset necesse fuerit inter huius Cardinalis, & Bellarmini Cardinalis *διυτιρας* & *εγγυριδας*. Nam ille se fatetur primo inclinasse in partem eorum qui eiusmodi actis auctoritatem labefactarēt: sed postea veritatis amore mutasse. Hic autem quum primo factum concederet, secundo putauit consultius negare, an etiam veritatis amore?

V. Iam vero quæ habet argumenta, sunt non satis graua. Primo de Marcellino apud Theodoretum in historia, miror si quicquam legerit: quod ego nõ potuerim inuenire. Sed qui potest? cum Theodoretus historiam suam in choet non nisi ab Ario, multis annis post Marcellinum? De Eusebio, aut omnino Græcis nihil mirum; qui Marcellum nullum nominantes, Marcellino sunt contenti: sine dubio hunc putantes illum esse. Graue nomen Augustini: sed in testimonio pondus nullum. Non. n. innocentem pronunciat, quasi bene perspecta cognitaq; sed tantum deficientibus aduersariorum probationibus. Ipse loquatur, *Marcellinus, & presbyteri eius, Melchiales, Marcellus, & Syluester traditionis codicum diuinorum, & thurificationis ab eo crimine arguntur.* Hæc accusatio est: audi purgationem. *Sed numquid ideo est conuincuntur, aut conuicti aliqua documentorum firmitate monstrantur? Ipse sceleratos & sacrilegos fuisse dicit: ego innocentes fuisse respondeo. Quid labore probare defensionem meam, cum ille nec tenuiter probare conatus sit accusationem suam? Si vlla humanitas in rebus humanis, puto nos iustus posse reprehendi, si ignotos homines quos criminantur inimici, nec eorum crimen vlla testificatione demonstrant, nocentes potius, quam innocentes crediderimus. Quia si forte se aliter veritas habet, ipsi certe humanitati debitum reddunt: quum homo de homine nihil mali temere suspiciatur.* En tibi testimoniū: dignū scilicet, quod Bellarmino mentē verterit.

VI. Secundum exemplum est illustre, Liberij, cuius primo actu mira fuit aduersus Arianos constantia; prout describitur à Theodoro in historia Ecclesiastica, lib. 2. c. 16. quem iam minis, iam pollicitationibus, frustra tamen Imperator sollicitabat, ut subscriberet Athanasij condemnationi. Et Theodoretus quidem dignum iudicauit & merito eius cum Imperatore dialogū, quem ad verbum transcriberet, hoc præfixo elogio: *ὁ γὰρ Λιβερῖος Ἐπιτομή μὲν τῆς πίστεως ἀληθείας παρηγοῖα καὶ τῆς ἀνείκαρτης λόγους οἰς ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκδιδόντων βέλους αὐτῆς συγγραφή. ἀνείκαρτος γὰρ ὡς τῶν πτωχῶν φιλοδιδόντων γὰρ ἐστίν, οἱ ἰκανοὶ τῶν ἀδελφῶν καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ζήλον τῶν δεινῶν ἐπέεσσι.* Ego Liberij celeberrimi viri in veritate asserenda libertatem, sed & sermones quauis laude dignos, quibus apud Constantium usus est, huic operi accensero volo: sunt enim descripti à viris eo tempore Dei amantibus, ut qui sint ad acueandos exciandosque eos qui Dei amore mouentur, aptissimi. Et sane non potest quicquam legi constantius, imo ne magnificentius quidem. Ergo abiit in exilium: constitutusque est in eius locum Felix.

VII. Iam vero miremur, imo doleamus humani sortem ingenij. Magnus ille vir, tandem vel tædio fractus exilij, vel inuidia in Felicem motus; si quo ipsius oblitus, consensit hæreticis, subscripsit eorum confessioni: & restituitur in pristinum locū. Vnde Hilarius in libro aduersus Constantinum, *O te miserū, qui nescio, an virū maiore impietate relegaueris, an remiseris!* Athanasius ad solita-

solitariam vitam agentes. Αἰσθητὸν ἐστὶν ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλλοτρίως...

VIII. Nondum disputo vtrum fuerit hæreticus: tantum dico, siue hæreticus fuerit, siue non fuerit, tamen vitam eius fuisse constantiam incommodis exilii, & terrore mortis.

IX. Eo tem tempore Felix Secundus, dum manebat in exilio Liberius, in sedem intruditur à Constantino Imperatore, Valencioque & Valente Episcopis Arianis: in cuius rei gratiam ille deinceps Arianos communicavit, imo Arianos etiam ordinavit: quod agrè ferentes Romani Catholici eius communionem deseruerunt; quamvis alias non hæretici.

X. Pighius cap. 8. lib. 4. Hierarchiæ Ecclesiasticæ, hunc Felicem non purgat: sed negat numerandum in Romanorum Pontificum serie. Primum enim Felicem sub Probo Imperatore fuisse, secundum sub Zenone.

XI. Sed audiamus mirum Bellarmini acumen; quo impense delectatus est Episcopus Claromontanus Rufinocaldus: vterque quasi cum pueri clamant in faba se reperisse, nefcio quod Romanæ sedis in primis honorificum. Nimirum durante Liberij exilio, non fuisse Felicem verum & legitimum Pontificem; quia duo simul esse non poterant.

XII. At hæc crepitacula sunt, præterea nihil. Dicite quæso, quando Liberius deserit Episcopus esse. Non opinor, antequam à Clero fuerit destitutus. Erat igitur ante destitutionem legitimus Pontifex. At destitutio facta est ob lapsum illum in hæresim.

XIII. Secundo abrogatam Liberio dignitatem à Clero, vnde didicerunt? Hoc (inquit Bellarminus) indicat Hieronymus in Chronico, cum ait permultos ex Romano Clero peierasse, & ad Felicem accessisse.

XIV. Ad hæc, quam inconsideratum nobis Clerum depingunt? Abdicant Liberium: quam ob causam? An quia erat hæreticus? Minime gentium: sed quia pacem fecerat cum hæreticis.

XV. De Vigilio habemus Baronij siue testimonium, siue confessionem. Maxima eius temporibus controuersia erat de tribus capitibus, id est, damnatione Theodori Mopsuesteni, Theodoret, & Ibae, in quam Iustinianus Imperator Edictum vulgauerat, obistente Vigilio.

XVI. Paschalis secundus, ab Henrico quarto Imperatore, prodicione captus, cum Cardinalibus; detinetur in monte Soracte loco excelso, munitissimo; sub arcta custodia, Romanique, qui hanc ob causam irati arma sumplerant, acriter oppugnantur.

XVII. Ast Iuo Carnotensis tunc nefanda quædam permilla fuisse non dubitat dicere, Epistola 235. Ioannes vero Lugdunensis Archiepiscopus ad eundem scribens Iuonem, aut hæresim appellat, aut aliquid hæresi proximū, Licet (inquit) exteriores inuestituræ per laicos factas non sat proprie hæresis nomine censamus, sentire tamen ac defendere fieri debere, indubitat hæresis est.

XVIII. Sed frustra testes conuoco, cum habeam consistentem reum. Ipse enim Paschalis in Concilio factum suum damnauit; vt prolixè refert Kran-

tzius Saxoniæ lib. 5. c. 38. In eo igitur Concilio varia fuerunt iudicia. Bruno Signinus Episcopus dixit, Gratias Altissimo Deo, quod Papam audiuimus proprio ore damnantem priuilegium, quod prauitatem, & hæresim continebat.

XIX. En tibi igitur Pontifices non suæ potestatis: en tibi coactos sua auctoritate comprobare, imo vero actis publicis confirmare, quod postea condement, & retractent. Quod sit vel contra fidem, id est, hæreticum, vt nõnulli putabant, vel certe nerandum, & contra bonos mores. Et hos esse regulam, Canonem, normam Veritatis, id est credendorum, faciendorumque?

XXI. Non ommittam Paulum tertium, nouita pridem patrum nostrorum memoria, sedem Romanam obtinentem. Henricus Rex Angliæ dissolui postulabat matrimonium à se contractum cum Catharina Aultriaca; cuius studij quæcumq; tandem causa fuerit, siue nouus ardor in Annam Boleniam: siue quod prætendebatur incestum, nihil ad rem.

XXII. His ipsis diebus excitata est Tragedia Veneta, insigne huius rei documentum. Excommunicat Venetos Paulus quintus ob quædam capita, in quibus derogari ab eo Senatu iuri Ecclesiastico contendebat: & scriptis libris Baronius, Bellarminus, aliiq; eius excommunicationis causam disputant acerrime.

XXIII. Nam quod solent dicere, errare posse Pontificem in facto; at non in iure, ridicula est euasio. Primo, quia regulam oportet, aut ad factum non deuenire; id enim officium est iudicis, & eius qui τὰ καὶ ἐκαστα discernit: aut ne in facto quidem errare. Nam, quum hæc quæstiones, & longe plures sint, nec minus animæ noxiæ, quænam esse potest conscientiæ tranquillitas iis, qui se, suamque conscientiam Pontificum arbitrio committunt, & quidem absque prouocatione? Deinde meminerint Iesuitæ se Scripturam hoc argumeto oppugnasse, quod de singularibus non iudicet.

CAP. VIII.

An Episcopi Romani confirmarint hæresim.

I. Nulla regula fidei potest docere aut confirmare hæresim. At Romani Pontifices docuerunt aut confirmarunt hæreses. Ergo Romani Pontifices non sunt regula fidei. Maior per se patet. Minor probatur, tum rationibus & auctoritatibus; tum exemplis Eleutheri, Liberij, Anastasij secundi, Honorij, Ioannis 22. de quibus prolixior erit disputatio, ob aduersariorum strophas, sua Ecclesiæ capita quouis modo purgare conantium.

II. Primo igitur doceo Romanos Pontifices posse in hæresim incidere, tribus argumentis. Vnū est ex Nilo de primatu Papæ Romani lib. 2. Δυναστεὶ ὁ Πάπας Ἀνδρέου, φιλοχρηματίας; κερὴς δόξης καὶ τῶν ἄλλων ἀπειρητῶν ἡτῶν ἐφ' ἧσιν, ἡ δὲ τῶν αὐτῶν, εἰ μὴ δὴ κακίαν κερήτων, εἰ ἀπὸ τῶν αὐτῶν, εἰ δὲ τὸ ἕδον λιγὴν εἶναι, σφάλλεται καὶ ἐκείνη πολλαὶ ἀπὸ τῶν σωμειδῶν, ἀνδραπέδων (δύλον) αἰσθητῶν ἀμαρτωλῶν, ἐκ δὲ τῶν κατὰ τὴν πίστιν ναυαγῶν ὑποσημα.

III. Consequentia vero probatur. τὸ πὸ μακάριον φησὶ Παῦλος Τιμόθεον ἡραφῶν, ἔχον πίστιν καὶ ἀγάπην σωμειδῶν, ἢ τις ἀπιστοῦντος, καὶ ἀπὸ τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ὡς τὸ ἀπὸ σωμειδῶν ἔχον ἀγαπῶν. τὸ δὲ ἔχον καὶ ἀπὸ τῶν πῆσιν ἀπιστῶν; Quicumque repellunt bonam conscientiam, ij possunt excidere à fide. At Romani Episcopi repellunt bonam conscientiam. Ergo possunt à fide excidere.

IV. Rursus probatur ex 1. c. ad Titum. Αὐτὸ δὲ ἀπὸ τῶν σωμειδῶν ἀμαρτανῶν, ὅτι εἰδὸν ἀδύνασιν εἶναι, Θεὸν γὰρ φησὶ ὁ Παῦλος, τῶν μὲν λιγῶν ὁ μολογῶν, τῶν δὲ ἔργων ἀρνούντων. πῶς ἢ ἔργων μὴ εὐδὲχεται τὸν Πάπαν ἀρνούσασ Θεὸν, λόγους δὲ ἡμαρτίας; Quicumque factis Deum abnegat, is etiam verbis potest eum abnegare. At Papæ factis Deum abnegant: vt paulo ante nobis Sanazarus de Alexandro Sexto,

Humana iura, nec minus cælestia, Ipsosque susculit Deos.

Ergo verbis etiam Pontifices Romani Deum possunt abnegare; incidereque in hæresim.

V. Bellarminus negat consequentiam. & ad primum argumentū fatetur inde

CAP. IX.

De Eleutherio Papa.

VENIO ad exempla: id est, ad experientiam; quam vulgo magistrum dicunt stultorum: ut Papistas oporteat esse etiam infra stultos, qui necertis quidem eventibus admoneri possunt suos Papas esse homines. Quem admodum autem Bellarminus lib. 4. de Pontifice c. 3. probat ceteras sedes Patriarchales defecisse: quia in eis sederint haeretici: ut Constantinopoli Macedonius, Nestorius, Sergius; Alexandriae, Georgius, Lucius, Dioscorus, Syrus; Antiochia, Paulus Samosatenus, Petrus Gnaphaeus, Macharius; Hierosolymis, Eutychius, Irenaeus, Hilarius, Ioannes. Sic nobis eodem iure licebit Romanae sedi obiiicere, Eleutherum, Iulium, Liberium, Felicem, Anastasium, Honorium, Ioannem 22. De quibus tamen, quia repugnant aduersarij, longior erit insinuenda disputatio. Scripserunt de eis Papista, Bellarminus lib. 4. de Pontifice, Gretserus Apologia eiusdem libri; Baronius in Annalibus varijs locis, Sanderus in Monarchia, Pighius c. 8. lib. 4. Hierarchiae Ecclesiasticae, Cotonus Institution. lib. 2. c. 13.

II. Eleutherum videamus. Quamquam Bellarminus mauult Zephyrinum: sed melius iudicium Pamelij & Lunij, quamquam vter fuerit, parum interfit. Tertullianus contra Praxeam, statim initio, Idem Praxeam, tunc Episcopum Romanum, agnoscentem iam Prophetias Montani, Prisca, Maximilla, & ex ea agnitione pacem Ecclesiae Asiae, & Phrygia inferentem, falsa de ipsis Prophetis, & Ecclesiae eorum adseuerando, & praecessorum eius auctoritates defendendo, coegit, & literas pacis renouare iam emissas, & a proposito recipiendorum charismatum concessorū. Ita duo negotia Diaboli Praxeam Romae procurauit, Prophetiam expulsi, & haeresim intulit: Paracletum fugauit, & Patrem crucifixit. Ad quae verba Beatus Rhenanus annotauerat, Episcopus Romanus montanizatus.

III. Bellarminus responderet; primo non esse omnino fidem habendam Tertulliano in hac parte: Ratio prima: quia esset Montanista: altera, quia paulo ante, Artemone falso iactauerat, Victorem secum sentire, teste Eusebio hist. lib. 5. c. 27. Tertia: quia nec Eusebius, nec vllus alius notauit hunc errorem in Pontifice Romano. Secundo, respondet, credibile esse Zephyrinum a Montanistis persuasum fuisse, doctrinam Montani non esse diuersam a doctrina Romanae Ecclesiae; & ideo voluisse eis pacem dare: non quod approbaret errorem: sed quod existimaret falso accusatos Montanistas.

IV. Sed ego multo minus fidem habendam Bellarmino qui sit Papista: & quidem adeo pertinaciter, vt omnino decreuerit nihil agnoscere, quo vel tantillum derogetur Paparum auctoritati: sitque paratus fidem negare omnibus etiam manifestissimis, antiquissimisque & locupletissimis testibus: ne Concilijs quidem cedere potius quam non singulos Papas longe vltra humanitatis sortem euahere: Montanistam fatemur fuisse Tertullianum: atque ob hac causam maiorem illi fidem habendam hac parte: quia tanto certius scire potuit ea quae in ea haeresi gesta fuerunt. Tum autem Tertullianus, iis viuere temporibus: & quidem forte Romae erant: saltem si Eleutherius is Papa fuit, non Zephyrinus: vt videret esse apud Pamelium in Tertulliani vita.

V. Nam de Artemone quid dicam? Na sui semper similis Bellarminus. Sic paulo post asseret acta Concilij sexti esse falsata: quia in quinto nonnulli quaterniones deprehensi fraudulentè inserti. Sic alius quispiam in Iesuitae schola doctus asseret, Solem singulis mensibus Zodiacum percurrere: quia etia Luna percurrat. Et testudines velocissimas esse; quia & lepores. Et quid non quilibet quilibet ex quolibet? Imo vide iudicij *απομαρτυρια*. Quum hac parte negant fidem habendam Tertulliano; tum vero hunc ipsum locum diligenter annotant, vt Papae auctoritatem in immensum extollant. Sic enim Rhenanus annotauerat, Attende summam Romani Pontificis auctoritatem, etiam illis temporibus, dum aliquid aut recipit aut damnat. Et Pamelius, qui alias videtur natus ad Rhenanum traducendum: hanc annotationem omnissimam noluit: quae tamen nihil habet virium: quum sit ex ignorantia eorum temporum: quibus quilibet Episcopus, poterat cuilibet pacem dare; nimirum admissio in communionem suam: suam, inquam, non etiam aliorum omnium: itaque pacem dare dicebatur, sui respectu. Sed ad rem redeo. Si hac in parte Tertullianus fidem non meretur, quomodo potest vtilis esse tantae auctoritati stabiliendae? Aut si vtilis tantae auctoritati stabiliendae; quomodo hac parte fidem non meretur? Nisi forte illud non omnino, in sichosum est; & significat, fidem habendam Tertulliano, quatenus est Romanis commodis commodus: non habendam vero, quatenus eiusdem est incommodus. Egregie. Sic puto olim non nemo dixit, *οτι ανθρωποι ουκ ειναι μετρητοι α πιστιν*.

VI. Ad secundum respondeo; meras esse Bellarmini coniecturas, & diuinationes: quam facile sit nobis contemnere: quam illi comminisci. Maxime cum refutantur ex ipsis Tertulliani verbis. Nam is disertè dixit, *Agnoscentem iam Prophetias: Quid hoc est autem, nisi iam approbantem, admittentem, recipientem?* Atqui si putasset Montani doctrinam consonam doctrinae Romanae; haec autem non admisisset Prophetias Montani, Prisca, & Maximilla: tum nihil ineptius, quam dicere, eum agnoscere eas Prophetias.

VII. Instat Gretserus: illud approbare, non esse Tertulliani: sed esse glossema, imperitiae vel potius odij in Pontifices. Imo haec ipsa instantia; mera est imperitiae commentum; vel potius caecae illius obedientiae, quam Iesuitae Romanis Pontificibus iurauerunt. Nam primo quis nescit, hanc ei verbo significationem esse? Cicero pro Milone: *Cum tota Italia facti illius gloriam libenter agnosceret.* Imo ipse de se ipso Tertullianus paulo post: *Nos quidem postea agnitione Paracleti atque defensione dissumxit a Phrygiis.* Quis non videt Agnitionem pro approbatione sumi? Ergo ne idem sensus negetur cum de Romano Papa agitur, vbi illud ipsum agnitionis vocabulum viurpatur. *Agnoscentem* (inquit) iam Prophetias Montani. Et post, *Et ex ea agnitione pacem Ecclesiae Asiae & Phrygia inferentem.* Quamquam coniecturis nihil opus: quum ipse Tertullianus sit disertus. Non enim dixit duntaxat, agnoscentem iam Prophetias Pontificem: sed etiam Praxeam, tum cum dissuasit eam pacem, Prophetiam expulsi Romae: paracletumque fugauisse. Quomodo expulsi, fugauisse, si non iam admittebantur?

VIII. Praeterea, vt demus ita impostum Pontifici; quae haec malum tanta est foecordia? Adeo male esse Ecclesiae consultum; vt Regula fidei tam facile

decipiatur? Et quidem in rebus tanti momenti; & quae fidem ipsam pessundant? Non enim in eo tantum erat momentum; quod pax dabatur Cataphrygibus: etsi non debent facile haeretici admitti in pacem Ecclesiae: sed longe maximum; quod Prophetiae admittebantur: paracletus excipiebatur: id est, ipsi haeretici vna cum suis haeresibus introducebantur in Ecclesiam. Atque haec foecordia, eo indignior, quo crebrior. Nam & in Acacio postea similiter peccasse dicit Baronius Anastasium: & in Arianis Liberium Bellarminus.

IX. Imo Gretserus; Non negamus, quin Pontifex falsis relationibus in errorem circa aliquod particulare factum induci queat. Et Bellarminus addit exemplum Constantini, cui Arius confessionem obtulit tanto artificio, vt a Catholicis putaretur Catholica.

X. Esto vero ita, inquam: Et Romanis Pontificibus possit fraus fieri. Nec aliter in Zephyrino, siue Eleutherio, siue postea Anastasio, & Liberio, non minus quam in Constantino, deseamus sortem humani ingenij. Sed primo, concedendum id humanae infirmitati: non tamen propterea humisimodi homunciones, in quorum aures tam facile mendacia sese insinuant, constituendi sunt, Canon fidei. Nec vero Constantinus ille verè magnus eo sese vquam iactauit titulo.

XI. Quamquam longe Constantino imprudentiùs sese Zephyrinus gessit. Nam idem a quo hanc habet historia Rufinus lib. hist. 10. c. 11. negat hoc actu quicquam promouisse Arium. *Miratus quidem est Imperator, (inquit) & putauit vnam eandemque in ipsis Concilijs dudum gestis expositione sententiam contineri: tamen in nullo relaxat animi vigorem: sed rursus eum ad Concilium remittit examen.* Et paulo post, *Ab his quidem, qui primo captis eius fauores, cum simulatione subscripserant, facile receptus est. Cum vero Alexandria perrexisset, ibi omne eius frustratur inceptum.* Viden exitum felicem prudentissimi consilij? Sed audi apophthegma. *Quoniam quidem dolis apud ignorantem locutus est: scientibus vero dolus intondere, non aliud est, quàm risum mouere.* Quid ergo? mouerant risum Zephyrino Eleuthero ve paracletus Montani? Imo locum habuerant Prophetiae. Et hunc peritum quis dicat? Et hunc Canonem Fidei quiesquam asserat? In quo ille tanto peccauit grauius, quanto certius omnem illi excusationis ansam ablatam. Non enim leui rumusculo, nullaque habita cognitione Montani paracletus damnatus fuerat. Lege Pamelium in vita Tertulliani: intelliges non solum Romae, & in Gallijs Episcopos: sed etiam in Asia, saepenumero, & multis in locis in vnum conuenientes, prophetiam illam falsam explorasse, detestabilem ostendisse, ac Montanistas communionem priuasse.

CAP. X.

De Liberio Romano Episcopo.

Liberius cum pro veritate Catholica primum, proq; Athanasio animosissime obstinisset Arianis, ipsiq; adeo Constantio Imperatori, deportatur in exilium. In exilio fuit triennium, suffecto in eius locum Felice 2. qui se si minus Ariam, at certe Arianis exhibuit valde amicum. Interea Liberius tū fractus longi tadio exilij, tum victus quorundam suasionibus; consensit Imperatori: communicauit Arianis horumque subscripsit confessioni, & Romam reuersus est.

H. Hieronymus in Catalogo in Fortunatiano, *Fortunatianus in hoc habetur detestabilis, quod Liberium Romanum verbis Episcopum, pro fide ad exilium pergentem primum sollicitus ac fregit, & ad subscriptionem haereseos compulsi.* In Chronico, *Liberius tadio victus exilij, & in haeticam prauitatem subscribens Romam quasi victor intravit.* Gobelius Cosmodromij c. 21. aetatis 6. haec eadem Hieronymi descripsit verba. *Lyranus in Zachariae 11. Potest etiam exponi de Liberio Papa, qui dicitur pastor stultus, eo quod fuit finaliter Arianus.* Platina, *Constantius Liberium ab exilio renouat, qui Imperatoris beneficio motus cum haereticis in rebus omnibus, vt quidam volunt, sentiens, illud tamen exim Catholicis tenebat, haereticos ad fidem redeuntes non esse baptizandos.*

III. Liberium tamen defendunt Pighius Hierarchiae lib. 4. c. 8. Nicolaus Sanderus de Monarchia visibili lib. 7. Bellarminus de Pontifice lib. 4. cap. 9. Gretserus Apologiae 2. lib. 4. cap. 9. Baronius Annalium tom 3. Et primo eius tempora tris tribuunt: vt primum sit ab initio Pontificatu ad exilium vsque: secundum in ipso reditu ab exilio; tertium post reditum ab exilio. Et primo tertioq; tempore fuisse orthodoxum pliumq; pro certo statuunt: a secundo quails fuerit dubium relinquunt. Et quia de primo tempore satis constat; de tertio sic colligunt.

IV. Primo, Socrates lib. 4. c. 11. testari Liberium noluisse Macedonianos ad Ecclesiam recipere, nisi aperte haeresim detestarentur. Secundo, post mortem habitum sanctum. Apud Ambrosium de Virginibus lib. 3. Epiphanium haeresi 75. Basilium epist. 74. Siricium Epistola ad Himericum.

V. Respondeo, distinctionem temporum mihi non displicere. Etsi autem de tertio tempore possit etiam dubitari, cum Sozomeni vnicum sit testimonium, reliqui autem omnes profus taceant, quid tum fecerit Liberius: vix omissuri saltem Latini, qui huic impense fauent: tamen non existimo absurdum esse, si concedatur tandem ad meritum rediisse: quod aliis accidit plurimis, qui eadem tempestate vi abducti fuerant ad Arianas partes: maxime vero mortuo iam pridem Constantio, cui suam Liberius restitutionem debuit. Na haec, quae de Macedonianis narrantur, acciderunt Valentiniano & Valente imperantibus, post mortem non tantum Constantij, sed etiam Iuliani, & Ioquiniani successorum.

VI. Sed in ea sanctitate quid sit momenti, intelligant ab exemplo simili, qui omnia mirantur in Episcopo Romano. Apud Baronium anno 499. Faustus Rhegiensis describitur §. 30. *instar cauponis, qui miscens aquam vino non iustificabitur.* Et §. 37. *notus dogmatista §. 33. pro quo non possit aliqua in eius defensione vel excusatione apologia elaborari, quem constat in vniuerso orbe Catholico impugnatum.* Deniq; §. 42. *Qui, cum eius fallacia detecta essent, quibus conatus est venelle Pelagianus serbes in lapsum simplicium, abalienauit a se animos episcoporum, atq; decessit inglorius, quem miramur, inquit, ab aliquibus impudenter sane inscribi sanctum.* Haec cu ille omnia de Fausto scripsisset, tamen in appendice tomi decimi ad hunc annum atque hunc §. agnouit esse Sanctum appellatum, & cultum in Ecclesia Rhegiensi, erecto etiam templo; idque Christiano orbe spectante, Ecclesia Romana tacente, nemine

conatu. Nam primo Bellarminus Honorij literas, quæ inferuntur actis eius Synodi, fortasse confictas esse ait ab hæreticis. Atque hoc non temere dici, quia in quinta Synodo insertas esse ficticias epistolas Vigilij Romani, & Mennæ Constantinopolitani deprehensum sit in hac ipsa sexta Synodo. Quid ergo mirum, si idem factum in ipsa sexta? Secundo, cum Bellarminus, cum Baronius tomo 8. ad annum sexcentisimum trigessimũ tertium, disputat in ijs Epistolis nullum contineri errorem: & profertur argumenta varia, postea examinanda. Terrio varios testes produ-

cunt. IX. Sed illud, nihil aliud quam audaciam sonat. Quidni enim similiter de omnibus dici possit? Quidni similiter Græcissimum Sergium excuset? Egregium vero argumentum, quia falsata sint acta quintæ Synodi. At ne nos quidem ita concludamus de omnibus decretalibus, quamuis constet magnum numerum earum ineptè & impudenter suppositum. Et in Augustini operibus Sermones ad fratres in Eremito vulgo leguntur, quorum auctorem grauiusimè, vt meretur, anno trecentesimo octogesimo secundo, s. 26. Baronius, tanquam impostorem perstringit. Quis tamen ob eam causam sibi omnia permittat opera Augustini calumniari?

X. Secundo ipsa Synodus actione duodecima testatur, collata esse scripta cum exemplaribus authenticis, quæ producta sunt ex Patriarchio regiaribus, & constitisse exemplaria, id est, nullo loco apparuisse vitia, aut falsata. Enimvero non has tantum literas supposititias esse oporteret, sed & multa per totum Synodi corpus falsata: vt sapientius fecisse videatur Pighius, qui Synodum funditus conuellerè conatus est: sic enim aliquando solent audacissima peccata esse tutissima.

XI. Tertio, Maximus in disputatione contra Pyrrhum Constantinopolitanum, quem ipse citat Bellarminus, agnoscit has epistolas esse scriptas a Secretario Honorij nomine *ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ὁνορίου*. Et conatur commodè interpretari. Quid igitur attinet tergiversari? Hoc vero nihil aliud est, quã quod olim Cicero dicebat optimas causas ingenij calūnia ludificari: quod Carneades solebat. Itaq; Gretserus agnoscit non esse necessarium, siue apodicticum argumentum: sed tantum eiusmodi, vt doceat non esse inauditum Acta Synodalia à falsarijs corrumpi. Quod mihi quidem sit verisimile: itaq; non repugnet. Sed quid hoc ad Honorij Apologiam? Nam ipse etiam Gretserus, dupliciter, aiebat, defendi potest Honorius: primo si dicat Epistolas illas duas esse confictas. Secundo, fuisse Honorium dānarum ex mala informatione. Tum vtramq; defensionis rationem tenet Bellarminus. Tu nunc hæc collige, & apud te reputa, vtrum possit defendi Honorius, si dicas non esse inauditum, falsaria Acta Conciliorum. Ego quidem non magis putem, quam famosum latronem, si dicas non esse inauditum, testes pecunia corrumpi. Enimvero Prætor diceret, docendum hos testes fuisse subornatos. Ita & quilibet Ianus dixerit Bellarmino, docendū hæc huius Concilij Acta esse corrupta. Id si non facit, cachinnos referet.

XII. Iam de re ipsa videamus. In ijs igitur Epistolis nihil hæreticū contineri contendunt nonnullis argumentis. Primo, quia confiteretur duas in Christo voluntates & operationes: & solam prohibet nomina vnus & duarum voluntatum, quæ tunc erant inaudita: atq; hoc prudentissimè. Prius patet ex his Epistolæ verbis, *Vtraq; naturas in vno Christo, vnitatem naturalem copulatas cum alterius communionem operantes, atq; operatrices confiteri debemus. Et diuinam quidem qua Dei sunt, operantem, & humanam, qua carnis sunt, exsequentem, non diuise, neq; confuse, aut conuertibiliter Dei naturam in hominem nec humanam in Deum conuersam edocentes, sed naturarum differentias integras confitentes.* Quæ confessio catholicissima est, & Monothelitarum hæresin penitus destruit.

XIII. Prudentissimo a consilio prohibita esse nomina vnus vel duarum operationum probatur: quia tum primum orta contentione inter Cyrum Alexandrinum & Sophronium Hierosolymitanum, meruebat Honorius, ne, quod postea euenit, in graue schisma euaderet. Itaq; videns sine his vocibus posse fidem esse saluam, voluit vtramq; opinionem conciliatè, & prouidere ne vnus voluntatis confessione, Eutychnianismus suscitaretur: aut Nestorianismus, si duo assererentur.

XIV. Respondeo inuerso ordine: de Honorij consilio priori loco: Et si alia rectè sensisset, tamen hoc fuisse pessimum consilium. Nam & olim Arianus, quum videret odiosum esse suum *ὁμοούσιον*, conuenserunt, vt simul cū aboleretur: quod orthodoxi nunquam concesserunt. Videbant n. per cuniculos id Arianos tentare, quod vi aperta non poterant pericere, vt aboliro nomine, sensim res ipsa veniret in desuetudinem. Et sane, nunquam ea fuit legitima constituenda vnitas in Ecclesia ratio, quum veritas dissimulatur, quantumlibet eius confessio inoffendat hæreticos.

XV. Propterea in Concilio Romano sub Martino I. cuius meminerunt & Magdeburg. Centuria 7. & Baronius tom. 8. typus Imperatoris Constantini, in quo prohibebatur, ne quis siue vnā, siue duas in Christo diceret voluntates, & operationes, reicitur actione quarta, dicentibus Patribus, *illum typum sanè bonum intentum habere, sed virtutem intentum contrariam. Nā dissensionem & altercationem pro causa fidei cohibere, omnibus iminentibus Deum esse desuicibile: sed non esse vitale orthodoxorum Patrum dogmata & verba cum mala destruere, hoc est, vera & falsa dogmata simul damnare: sed oportere vera probari, & falsa & impia sola reprobare & damnari.*

XVI. Gretserus negat eandem rationem esse: & *ὁμοούσιον*, duarumq; voluntatum: notat differentiam hæc capita: *τὸ ὁμοούσιον* fuisse probatum à Concilio Niceno, traditumq; Catholicis pro clypeo aduersus Arianos. Tum Catholicos haud ignorasse fallaciter agere Arianos, nec tā de voce quam de re ipsa. At duas voluntates neq; vllam adhuc Synodum sanciuisse, neq; Monothelismum in apertum erupisse, sed tantum inter Episcopos disputatum: sperasseque Honorium contentionem posse componi.

XVII. Sed hæc frustra. Primo, quia duæ voluntates erant traditæ iā olim ab ipsa Scripturæ, cuius longè maior auctoritas quam vllius Concilij. Nec potuit *τὸ ὁμοούσιον* esse pro clypeo Catholicis, nisi quatenus significauit rem ipsam, quæ aliter nō debuit credi. At qui eadem ratio duarum voluntatum. Nondum erupisse Monothelismum, quid ad rem? Aut quid interest, si arma abijcias statim ineunte prelio, an vero post diutius continuatum certamè? Nam atque vtriusque victoria amittitur. Tum autem quid obtinent, nisi Honorij fuisse improbandam prudentiam, quam effectus frustratus sit? Quod, opinor, non admodum est pro dignitate regulæ.

Tom. I.

XVIII. Sed rursus in ipso Constantini typo, literisque Honorij differentiam multam Gretserus obseruat. Primum enim in eo simpliciter & grauius pœnis propositis interdici, ne quis in posterum disputaret de vna in Christo voluntate, aut vna operatione, aut duabus voluntatibus, duabusue operationibus. Secundo, id factum, postquam ea hæresis longe lateq; esset diffusa. Tertio non actum de modo loquendi, re salua, sed cum phrasi res ipsa eliminata.

XIX. Sed ego non video quid tanti sit discriminis inter eum qui vetet disputare de duabus voluntatibus, & eum qui duas dicendas neget. Imo iste meo iudicio grauius peccat, qui rem ipsam tollit, quum ille tantum contritiones videatur inhibere. De secundo, & iam dixi, & nunc addo, principijs potius fuisse obstandum, ac tum libere veritatem profitendam cum primulum labefactaretur. Nec tanè vlla vnquam ratio fuit curandi vlcera dissimulando. Ideo neq; vnquam antea, neq; vnquam postea in vsu fuisse. Adde ne tum quidē. Apparet n. Catholicis non placuisse medium istud consilium sed tantum hæreticis. Constantino, inquam, Imperatori, & Paulo Constantinopolitano, nec ijs sine dubio solis: Conciliorum autem iudicio ea potior fuit sententia, quæ dissimulationem in re tanta non probabat.

XX. Ad tertium dico: eum, qui inhibeat duas dici voluntates, non agere de modo loquendi re salua. Doceo his rationibus. Primo, ea nulla est phrasis affectata, sed de medio petita: atque adeo tantæ simplicitatis, vt vix possit vllis alijs verbis non affectatis, non obscuris, & improprijs eadem res significari: atque adeo nunquam factum. Cum igitur in huiusmodi rebus, non tantum cordis fides postuletur, sed etiam oris confessio exigatur: qui prohibebat dici duas voluntates, si forte rem tolleret funditus: certe rei tollendæ magnum præiudicium afferebat. Secundo, quæcunque rationes redduntur, quare non sint dicendæ duæ voluntates, ex non de phrasi agunt sed de re per phrasin significata. Arianorum cautior erat prudentia, qui *τὸ ὁμοούσιον* oppugnare fingebant, quia vocabulum esset alienum à Scriptura: neque à patribus vsurpatum: nam eo acumine poterant perluadere se rem in medio relinquere, vocabulum duntaxat odisse. Sed, qui negabat propterea vsurpandum, quia filius (*ὁ υἱὸς ὁμοούσιος*) & minor Patre, omnino is rem ipsam eo vocabulo significatam iudicatus est improbare. Tertio, qui prohibuit duas dici voluntates, & rem tamen factam rectam voluit, debuit aliam phrasin eius loco substituere, ad idem significandum vsurpandam: at Honorius nullam substituit.

XXI. Iam dico, re vera epistolas Honorij esse hæreticas, id est prorsus continere hæresin Monothelitarum, nec posse legitime excusari. Et primo ea verba, quæ excerptis Bellarminus, eo tantum faciunt, vt sciamus tantum lesuitam, vel nescire, vel non meminisse, quis sit status causæ Monotheliticæ. Et si n. verum sit his concessis necessario ruere eā hæresin, quæ vnā tantum in Christo voluntatem ponat, quia ex antecedente necessario non potest consequens non legitime concludi: nihilominus Monotheliticæ vtrumq; asserere, nimirum & esse duas in Christo naturas proprietatibus distinctas (iam viderant Eutyche damnatum eo quod id negaret) & nō esse tamen duas voluntates, & *ἐσθλῶς* earum naturarum, sed vnā. Haud aliter, quam hodie Papistæ, etsi concedant Christi corpus esse verè corpus humanum, vnde necesse est esse finitum, ideoq; in vno tantum loco, tamen pertinaciter asserunt, simul esse in pluribus atque adeo infinitis hostijs, altaribus, armarijs, stomachis.

XXII. Sic Zonaras in Heraclio testatur cum ab Imperatore accuseretur Patriarcha Iacobitarum, quod nollet obtemperare Concilio Chalcedonensi, & confiteri duarum naturarum vnionem absq; confusione, eum respondisse se probare id Concilium, & credere duas naturas vnitas, nolle tamen confiteri duas voluntates. Damasc. in lib. de Hæresib. *Duas naturas, vnāq; personam in Christo illi quidem predicant, sed vnā voluntatem, vnāq; actionem in eodem ponunt.* Harmenopolus, *οἱ ἀπὸ Σεργίου & Πυρρῶν μετὰ δὲ ληθῆναι, καὶ μετὰ ἐπὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἰδέσθαι τὴν εἰς δὲ θεοῦ φύσιν πρὸς τὴν εἰς θεοῦ. Sergius & Pyrrhus vnica dixerunt voluntatem & operationem Christi constantis ex duabus naturis.*

XXIII. Non sequitur ergo non fuisse Monothelitam Honorium, quia distinctionem naturarum in Christo voluit conseruaram. Nā confusio pertinet ad Eutychnianismum, Monotheliticæ a hunc odio habebant, & putabāt tamen se posse non absurdè vnā voluntatem profiteri: & id à Leone Sergius didicisse asserere scribens ad Honorium, *Hoc namq; nos Leo instruit, manifeste perhibens: Agit enim vtraq; forma cū alterius communionem quod proprium habet. Viden' vt verba vsurpabant profus Orthodoxa? Viden' vt Leonis tomum probabant, quo velut extincta est Eutychetis hæresis? Viden' vt vtramq; formam confiterentur, hoc est, duas naturas distinctas? Viden' vt vtriq; suas concedant proprietates? Viden' vt vtramq; sua sibi propria agere concedant? Hæc omnia quis neget esse Catholicissima? Vbi igitur venenū? In communionem. Quam n. Catholici referebant ad *ἁποστολικὴν ἐκκλησίαν*, Sergius interpretabatur de vna voluntate. Vt, exempli gratia, mortuus sit Christus, carne, nō a deitate: & sic vtraq; forma agente, quod proprium habebat, sed nō ita vt caro, hoc est *ὡς ἄνθρωπος*, aliquam haberet voluntatem moriendi propriè, & per se, sed tantum personaliter suam. Inde erat hæreticus Sergius: inde etiam Honorius. Inde pater illud quod tantopere Gretserus vtger, de duabus naturis propria operantibus, esse inutile: quia id ipse Sergius, quem non diffidentur hæreticum, profitebatur. Ita vt dicendum fuerit Honorio, non illud tantum eas naturas propria operantes: sed addendum & volentes. Quando quidem hæretici, qui concedebant operantes, volentes negabant.*

XXIV. Iam hæreticas esse eas literas doceo, primo ab exemplo: quia in Concilio Romano sub Martino Papa typus Constantini Imperatoris, qui nihil aliud agebat, quam vt prohiberet nominari, aut vnā aut duas siue voluntates, siue operationes, damnatur, eiusque sententia declaratur impia, vt quæ omnes sanctorum Patrum definitiones, & neruos contra hæreticos tollat. Et verba sunt ex actione prima. Sed hæc disertiora ex canonibus. Martini 2. Conciliorum tom. canone 18. qui damnauit *ἐν ἑσθλῶν* Heraclij, & addidit cum ea, *impissimum typum factum ex suasionem Pauli, à Serenissimo principe Constantino Imperatore contra Catholicam Ecclesiam, utpote duas naturales voluntates & operationes diuinam & humanam, qua à sanctis Patribus in ipso Christo Deo vero, & Salvatore nostro pie predicantur, cum vna voluntate & operatione, qua ab hæreticis impie in eo dogmatizantur, simul denegare, & simul tacere promulgantem: & propterea cum sanctis patribus, & sceleratos hæreticos ab*

DD 2

omni

omni querela & condemnatione iniuste absoluerit desinientem, in interemptionem Catholica Ecclesia definitionum & regularum. At hoc ipsum efficiebant literæ Honorij. Ergo vel simul cum typo condemnanda impietatis: vel simul cum ijs typus abluendus.

XXV. Rursus hæreticas esse doceo, ex ipsis verbis. Et primo, quod afferat æquæ duas voluntates, atque vnam, non inueniri in scripturis. Non enim schismatum aut constitutionum metus, sola Honorio preteritur eius interdicti causa, sed etiam hæc quod nihil definitum esset, non tantum ab Ecclesia, ne à me Bellarmino præcedentes Synodos requiratur, sed ne quidē à Scripturis: quo fretus asserit, si qua fortasse eo spectantia reperiantur in scriptis patrum, ea non esse torquenda ad dogmata Ecclesiastica. Recito ipsa verba. Et si forte quadam balbusientes (ut ita dicam) nisi sunt proferentes exponere, non oportet ad dogmata hæc Ecclesiastica retorquere, quæ neq; Synodales apices super hoc examinant, neq; auctoritates canonice visa sunt explanasse, ut vnam vel duas energias aliquis præsumat Christi Dei predicare, quas neq; Euangelica, neq; Apostolica litera, neq; Synodalis examinatio super his habita visa sunt terminasse: nisi fortassis (sicut præfati sumus) quidam aliqua balbutiendo docuerunt. Et paulo post quæstionem irriter tanquam Theologis indignam, relinquendamq; Grammaticis, qui solent paruulis exquisita deriuando nomina ven dicare: ita deridens eos qui ex operibus diuinitatis & humanitatis deriuabant geminas operationes.

XXVI. Secundo, quia eludit locos Scripturæ, quib; astruuntur duæ voluntates. Et si quidem scriptum est (inquit) Nō veni facere voluntatem meā, sed eius qui misit me Patris. Et non quod ego volo, sed quod tu vis Pater: & alia huiusmodi non sunt hæc diuersæ voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumpta. Ista n. propter nos dicta sunt, quib; dedit exemplū, ut assequamur vestigia eius, pius magister discipulos imbuens, ut non suam vnusquisq; nostrum, sed potius Domini in omnib; præferat voluntatem. Respondet his verbis obiectioni Catholicorum ex ijs locis inferentium humanitati Christi suam esse propriam & distinctā à diuinitate voluntatem, secundū quam ea essent dicta. Ille igitur asserbat ea non vere dicta, sed per dispensationem tantum, hoc est, artificiose, & ut loquebatur Hieron. de mendacio Pauli obfistentis Petro, (sic n. putabat) officiose. Greterus nugatur sensum esse non habuisse Christum contrarias voluntates humanas inter se pugnantes: sed ita loquutum ac si haberet ut doceret nos mortificare propriam voluntatem. Sed qui miratur peruersitatem nostram, nō is suam impudentiam traducit. Nam primo in tota ea Epistola ne vnus quidem locus est, qui indicet sermonem esse de voluntatib; humanis, sed de voluntatibus in Christo. Deinde quorsum inductæ essent voluntates humanæ, de quibus tum nemo contendebat? Nam Sergius nō poterat ferre duas in Christo: & hic erat status quæstionis. Dicit ergo Sergius, Vnde & vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi intelligimus, ne contrarietatem aut differentiam voluntatum vni eidemq; personæ Domini nostri Iesu Christi applicemus.

XXVII. Tertio hæc diferta sunt, Vnde & vnam voluntatem fatemur Domini nostri Iesu Christi: quæ pura pura sunt hæretica: nam Catholicum dogma est, duas confiteri voluntates in Christo, pro numero naturarū, duasq; energias siue operationes in vno eodemque apotelesmate.

XXVIII. At hæc verba contendunt aduersarij dicta non de persona, sed de natura humana: ut voluerit Honorius. nō fuisse in Christo homine duas pugnantes voluntates, vnam carnis, alteram Spiritus, sed vnam tantum, nimirum Spiritus. Et hoc probat tribus argumentis.

XXX. Primum argumentum, ex ratione quam reddit Honorius: quia à diuinitate assumpta est nostri natura, non culpa: illa profecto, quæ ante peccatum creata est, non quæ est post præuacuationem vitia: quæ ratio nulla est, si adferatur ad probandum in Christo Deo, & homine vnam tantum esse voluntatem. Deinde, quia ad locos, Non veni facere voluntatem meam: Non quod ego volo, sed quod tu, respondet ea non esse diuersæ voluntatis, sed dispensationis: hoc est non habuisse Christum contrarias voluntates ita vt opus illi fuerit, vnam vincere, ac mortificare.

XXX. Secundum argumentum à testimonio Maximi, qui vixit Honorij tempore. Is in Dialogo, introducit Pyrrhum hæreticum proferentem pro se testimonium Honorij: cui; respondet ex testimonio Secretarij ipsius Honorij adhuc superstitis, αὐτὸς ὁ ἴδιος Κωνσταντῖνον τὸν γαβρόδρον βασιλεὺς ἐν αὐτοῦ πάλαι Ἰπῶν, ἡ δὲ ἐν ἀγίοις πατέρι καὶ φωνή φησι. ὅτι ἐν τῇ ἀληθείᾳ φησὶ ἰπὶ τῆς κρητῆς, ἡ τῆς θεοῦ τῆς αὐτῆς αὐτῆς τῆς ἀνθρωπότητος ἀλλὰ μὴ τῆς ἀνθρώπου τῆς. Σεργίου γὰρ καὶ ἀποστόλου, οἱς λέγεται δύο θελήματα εἶναι ἐν αὐτῷ Χριστῷ ἐν αὐτῷ, ἀνθρώπου καὶ θεοῦ ὁ Χριστὸς δύο θελήματα εἶναι ἐν αὐτῷ, ὅτι ἡ σαρξ καὶ φησὶ, καὶ πνεύματι. Scripsit ad sanctū Constantinū Imperatorem ex persona Io. Papæ: Vnā voluntatē diximus esse in Christo, non diuinitatis & humanitatis, sed solius humanitatis. Nam cum Sergius scripsisset, quosdam dicere duas esse in Christo voluntates contrarias, vnde scripsimus, Christum non habere duas voluntates contrarias, nimirum, carnis, & Spiritus.

XXXI. Tertium argumentum: cum in tota Epistola Honorius contēdat, non esse dicendam vnam nec duas voluntates, quomodo ipse sui oblitus tam aperte vnam fateretur? Non igitur vnam esse dixit: Dei & hominis, sed vnam solum hominis.

XXXII. Sed contra, verum est ea verba ab Honorio dicta non de humanitate sola, sed de Deitate & humanitate, id est tota persona. Nam particula Vnde, ostendit ea verba pendere, imo deduci a præcedentib; Præcedunt a. i. sta immediate. Imo vero hic est contextus: præstat n. totum describere Profecto diuinitas nec crucifigi potuit, nec passiones humanas experiri vel perpoti: sed propter ineffabile coniunctiōnem humana diuinæq; naturæ, idcirco & vbiq; Deus dicitur pati, & humanitas ex cælo cū diuinitate descendisse. Vnde & vna voluntatē fatemur Domini nostri Iesu Christi. Hic tria obseruanda sunt primū, quod nomen Domini nostri Iesu Christi, non alteram significat naturam, sed totā personam constantē ex vtraq; natura. Itaq; verba non possunt aliud significare, quam in ea persona, vnam esse voluntatē. Secundū, quod et si certū sit nominatā personam, tamē nusquā exprimat alteram naturam, ad ea verba coerenda. Tertium, quod ipsa series ostendat Honorio tum temporis cum hæc diceret, ob oculos fuisse ipsam arctissimam naturarū cōiunctiōnem. Vnde satis apparet, similiter vt reliquos Monothelitas, cōclusisse vnicam esse voluntatē, quia vna sit duarū naturarū persona. Adde, si tantū negaret in Christo esse cōtrarias voluntates, ridiculū faceret, discedēs à quæstione Nā hoc nō cōtrouertebatur inter Catholicos & Monothelitas. Nā quod Greter.

dicat, voluisse inter alia ostendere, quid Christus assumpisset, quid non falsum esse videbunt, quicumque eam legent Epistolam: quæ tota occupatur in disputatione de duabus voluntatibus? Tum vero hæc dicta sunt non disputando, vbi potuerunt varia colligi argumenta: sed definiendo hanc ipsam quæstionem, quæ erat præ manibus.

XXXIII. Ad primum argumentum Bellarmini respondeo, hoc ipsum esse Monothelitarum argumentum, nimirum & contrarietate voluntatum. Existimabant enim necessario sequi, poni contrarias, si ponerentur plures. Sic enim Sergius ad Honorium contra Sophronium, Insuper & consequens ei est predicare duas voluntates contrarias circa inuicem habentes, tanquam Deo verbo saluare volente adimpleri passionem: humanitate vero eius obistente eius voluntati, & resistente: & perinde duo contraria volentes introduci, quod impium est. Impossibile quippe est, in vno eodemq; subiacētī duas simul & erga hoc ipsum contrarias subsistere voluntates. Nam salutaris Deum gerentium Patrum doctrina operaretur instruit, quod nunquam intellectuāliter animata Domini caro separatim & ex appetitu proprio contrario mutui vniti sibi secundum subsistentiam Dei verbi naturalem suum motum effecit, sed quando & qualem quantam ipse Deus verbum volebat. Tantum igitur abest vt sit hæc excusatio Honorij, vt potius argumentum sit eius perfridæ. Nam etiam explicans locos Scripturæ à Catholicis obiectos, negauit esse diuersæ voluntatis, non dixit inquam, non esse contrariæ, sed diuersæ.

XXXIV. Testimonium Secretarij facile eleuatur. Poruit n. ille, cum videret, hæresin illam improbatam, excusare quæ siue ipse scripserat, vt pleurumq; Secretarij soleat, siue à magistri dictantur ore exceperat. Sed magis credendum est ipsi literarum contextui. Greterus contra obseruat disputationem Maximi factam annis fere triginta quinq; ante Synodum, in qua Honorius damnatus. Quid tum inquam: At non profecto ante eam hæresin improbatam, quod sufficit. Nā in ea ipsa disputatione statim initio Pyrrhus conuenitur se suosq; a Maximo traductos pro hæreticis πῶς ἔχοντες ἀγνοοῦμεν ἡμῶν, ἀρετικῶν ὑπολήψεις διδόντες ἡμῖν. Quod tantum abest, vt neget Maximus, vt potius eos dicat, ἀδικῶν τὸ Χριστιανῶν δόγμα. Quis neget hanc legitimam fuisse visum Secretario causam excusandi Honorij?

XXXV. Ad tertium respondeo, Arianos concedentes, vt neque diuersitas diceretur, neq; ὁμοίῳ πιν, tamen hoc posterius re ipsa tenuisse. Porro hoc ipsum siue vitium, siue quid aliud placet appellare, reperiri in eadem, Heraclij Imperatoris. Nam cum prius dixisset, Nullo modo concedentes ex omnibus vnā vel duas dicere, siue docere operationes in diuina Domini incarnatione: ad extremum concludit in hæc verba, Vnde sanctos Patres in omnibus & in hac sequentes, vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi verissimi Dei confitemur. Est autem hæc ἐκείνης damnata à Martino primo, & impijssima nominata, factaque aduersus orthodoxam fidem.

XXXVI. Ergo Honorij literæ nihil quam hæresin spirant. Examinaemus ergo testes à Bellarmino laudatos. Primus est Agatho, qui Epistola prima ad Imperatorem, quæ lecta est in Concilio, Actiōne 4. testatur Ecclesiā Romanam a tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse, nec hæreticis aouitatibus deprauatā succubuisse: imo, vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab autoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibatam sine tenus permanere: & tuos prædecessores semper confirmasse fratres suos. Secundus est Nicolaus ad Michaelē, qui de Romanis Pontificibus ait, Hoc enim nec tenuis saltem rumor asserit, aliquando cum praua sententibus sapere, quanto minus concertare? Tertio: in Concilio Romano sub Martino primo ante sextam Synodum, de hac ipsa Monothelitarum causā habito, damnati sunt quidem nominatim Sergius, Cyrus, Pyrrhus & Paulus: at Honorij nulla mentio facta.

XXXVII. Respondeo primo, Agathonis eas literas prius fuisse scriptas quam de Honorio iudicatum: imo, quam eius literæ essent prolatae ex Patriarchio Constantinopolitano, & examinatae: Potuisse igitur Agathonem verisimiliter ignorare, aut certe etiam dissimulare. Vnde Torrentis libro de sexta, septima & octaua Synodis, In his quidem literis, quia fortasse nondum quicquam certi de Honorij sensu præter rumorem non bonum haberetur, vt in quem ante id tempus minime esset inquisitum, nihil in eum nominatim scriptum est.

XXXVIII. Neque mouent me Greteri exstatici clamores. Quid hoc dissimulare, inquit, aliud fuisset quam turpiter mentiri? Esto vero, inquam. Fac me dixisse Agathonem turpiter mentitum: quid tum postea? An tanti erat vnus homuncionis persona, vt non ausim, non debeam Scapham scapham dicere? Quanquam nihil est necesse: & debet mihi permittere Greterus, vt antiquorum peccata modesto velamine obducam. Ille exagere quantum volet, & clamores tragicos tollat: ac me certe meæ modestiæ non poenitebit. Quis autem nescit, exceptis his bipedibus, alienis humanitatis, non nihil esse discriminis inter dissimulare & mentiri: & mentiri turpiter? Tum autem huic dissimulationi cur tam hæret mordicus, vt verisimilem ne attingat quidem? Non enim crudē dixeram dissimulasse, sed aut ignorasse, aut dissimulasse.

XXXIX. Porro has Agathonis literas fuisse quidem lectas, probatas etiam Patribus in ea Synodo: sed secundum quid: hoc est, quatenus definebant negotium fidei, quod erat præ manibus. Nam actiōne 8. sic Imperator proponit, Edicat Georgius sanctissimus Episcopus huius à Deo seruanda nostra ciuitatis, & Macarius venerabilis Archiepiscopus Antiochie, & ei subiacens Synodus, si conuenit eis sensus suggestionum directarum ab Agathone sanctissimo Papa Romæ, & eius Synodo. Tum reliqui omnes Episcopi ordine dixerunt se probare quicquid in eis suggestionibus erat aduersus Monothelitas: Si quas igitur ille laudes suæ sedis adscripsit ἐν ἐπιστολῃ, de eo Patres tum ne cogitarunt quidem. Itaque importunum sit eas vigere tanquā à Concilio diserte approbatas.

XL. Secundo respondeo, ipsum Agathonem, primo per legatos, postea scriptis literis consensisse Actis Synodi: ac proinde Honorij damnationi, æque ac Sergij, Pauli, aliorum: eo que facto derogasse suis præcedentibus literis: vt sit earum deinceps inutile testimonium. Quid? Nihilne hic ponderis erit testimonio Leonis successoris? Post vero Agathonem Leo Pontifex (totidem verba leges Torrentis libro de tribus Synodis) in ea Epistola, quam ad Constantinum misit, quæ Conciliū sextum confirmauit, enumerans eos, quos anathematizat. Et Honorij, ait, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non apostolicam traditione instrauit, sed profana proditiōne immaculatam fidē subuertere conatus

sonatus est, & omnes qui in suo errore defuncti sunt, similiter anatematizamus & execramur. Perpende quæso diligenter. Non nominat Agatho inter damnatos Honorium, at non eximit tamen. Sed post eum Leo, nominatum damnatis annuerat & diris infectatur: ille ante rem cognitam, hic post iudicatum. Quis locus tergiversandi?

XLII. Tertio, resp. laudes Agathonis pertinere ad Ecclesiam Romanam: non esse autem idem Honorium & Ecclesiam Romanam. Itaque respōdissē iam pro me Sanderum: Et si Honorius hunc errorem docuisset, tamen id crimen non attingere Romanam Ecclesiam. Unde certum, etsi id crimen non attingeret eam Ecclesiam, tamen potuisset ab Honorio eum errorem doceri. Itaque peccare Gregorium, qui inexpressibile scelus asserat, dicere nullum Romanorum Pontificum unquam a vero deflexisse, & tamen certo scire Honorium in Monothelitarum hæresin incidisse. Neque enim Agathonem esse loquutum de Romanis Pontificibus: sed de Ecclesia: pro qua Pontifices substituere Gregorio sola persuasit Sophistice: quæ neminem debet a vero abducere.

XLIII. Nicolaus nullo modo excusari potest ab insigni mendacio: aut saltem crassa rerum præteritarum ignoratione: qui ne tenui quidam sperfos rumore dicat unquam Romanos Pontifices Vixit iste annis paulo minus centum post Synodum septimam, in qua Bellarminus ipse fateretur Honorium inter hæreticos nominatum: nec queritur acta fuisse falsata. At is certe non tenuis rumor dici debet, sed graue præiudicium: etiam si alioquin res ipsa posset negari. Adde, Leonis, quas diximus diras. Et tunc ne tenuem quidem rumorem dixeris? Quid si Liberij historiam repetamus? An fuerit ne tenuis quidem rumor, quem confirmabat grauissimorum virorum locuples testimonium, Athanasij, Hieronymi, Hilarij? Cum igitur tam sit confidenter mentitus, siue ignorans præterita, siue adulator suæ sedis: videt omnes quam parum sit eius autoritati tribuendum.

XLIII. Sed hæc nimirum fuit Romanorum Episcoporum pertinacia, ut in sua sede nunquam voluerint errores agnoscere, ne quidem in præiudicatis deprehensos. Lepida est in eam rem historia Paschalis apud Vrspergensem an. 1110. Is priuilegium a se Imperatori concessum de inuestituris cōdemnabat, tanquam continens hæresin. Hic Bruno quidam subridens, & ut apparet, subtiliter dicens, Si priuilegium illud hæresin continebat, qui illud fecit, hæreticus fuit. At hæc, patientia Domini Papæ horrendo hæresis nomine pultrata, expurgata est: &, *Frater & Domini mei audite: Ecclesia ista nunquam habuit hæresin: imo hic omnes hæreses conquassat & sunt.* Audin' tu? Et meministin' mulieris adulteræ, quæ tergens os suum dicit, Non sum operata malum: Proverb. 30.

XLIV. Synodus Romana, cui apud Bellarminum postremus testimonij locus est, celebrata est annis minimum triginta ante sextam: conuocante Martino Episcopus suæ ditionis. Fuit ergo particularis: tum Romæ: & absentibus Græcis, maxime Constantino politanis. Potuerunt igitur, & post annos triginta alia in notitiam venire, quæ tunc latebant, & Romæ dissimulari Romanorum Pontificum crimina. Quare nihil hæcenus prolatum est, quo appareat Honorius immerito damnatus hæreticos.

CAP. XIII.

De Ioanne XXI hæretico.

I. Ioannes vigesimus secundus à Sanctis post hanc vitam Deum videri ante diem iudicij: ac proinde beatitudine donari negauit eorum animas. Testes, Adrianus Florentius in quartum Sententiarum de Sacramento confirmationis art. 3. Ioannes Gerson sermone de Paschate in 4. to. Alphonsus de Castro contra hæreses, lib. 3. de Beatitudine hæresi 6. Petrus Auratus parad. 11. Bellarminus ipse de Pontifice Romano lib. 4. cap. 14. & de Ecclesia triumphante lib. 1. c. 1. Robertus Gaguius lib. 8. ad finem Christianus Massæus in Chronic. libr. 18. Gobelinus, qui eodem vixit tempore, Cofinodromij ætate sexta, c. 76. Auentinus annalium lib. 7. Hunc Ioannem temere atq; male de beatitudine, atq; felicitate humana sensisse reperio. Nullam penitus animam mortalium, donec reuiuiscerent, atq; immortalitate donati post excidium demum orbis forent, c. celestem in curiam recipi prædicauit. Legi ego Epistolam quæ extat Theologorum eiusdem temporis, maxime Parisiorum, qui illum hæreticos nota inuenerunt, atq; ut respiciat, commonefaciunt.

II. Habebimus igitur hic paulo æquiorum Bellarminum. Sed quantum oportet esse Coferi impudentiam asserentis in Eucherio, in tanto Pontificum numero; qui beato Petro successerunt, ne unum quidem vsq; ad Gregorium decimum tertium, esse inuentum, qui hæresin docuerit, aut in errorem sit lapsus? Et Ieluitatum aliquis conscientie posthac habeat fidem? Imo illa bruta sunt Papæ mancipia: vixque Deum credant esse, nisi ille annuerit.

III. Quid igitur Bellarminus? Peccatum, quod negare non potest, quantum potest extenuat. Primo, quod id insenserit, quando adhuc sentire licebat sine periculo hæresis, quia nulla præcessisset Ecclesiæ definitio. Secundo, quia voluerit quidem quæstionem definire: sed dum adhuc in præparatione & consultationibus versaretur, mortuus sit, teste Benedicto XII. eius successore, in Bulla, quam recitat Alphonsus de Castro. Tertio, quia pridie ante mortem sententiam suam, teste Ioanne Villano, partim declaravit testatus se nunquam quæstionem definire in animo habuisse, sed solum differere ad veritatem inuestigandam: partim reuocavit, addens se existimare probabiliorē esse eam sententiam, quæ asserat, beatos frui visione diuina, etiam ante diem iudicij: & hanc sententiam se amplecti, nisi aliquando aliud Ecclesia definiret, cuius definitioni suas omnes sententias libentissimè esset subiecturus.

IV. Atqui illud non queritur, quam grauiter, aut quam leuiter peccarit Ioannes, sed utrum peccarit in fide. Nam quicumque peccat in fide, is fieri non potest ut sit regula fidei. At Ioannem peccasse constat, siue respiciat, siue non respiciat. Imo se respiciat, tum ipsum etiam iudicem habemus proprii peccati, & ut dicunt, consentientem reum. Quid igitur obstat, quo minus negemus Ioannem fuisse regulam fidei? Et quia aut nulli Episcopi

Tom. I.

Romani, aut omnes sunt regula, etiam in vniuersum negemus vllum Episcopum Romanum esse regulam fidei?

V. Imo ex verbis Bellarmini constabit, ne supremum quidem esse iudicem controuersiarum: Nam asserit Bellarminus illum moriente in declarasse se veriorē sententiam amplecti, nisi aliter videatur Ecclesiæ. Ergo credidit, aliud posse Ecclesiam iudicare aliud vero ipsum. Et addidit, se Ecclesiæ iudicio suum subijcere. Ergo & hoc agnouit, suo iudicio superius esse Ecclesiæ iudicium. Suum, ergo sane non regulam.

VI. Quid autem illud est, sic sensisse Ioannem cum licebat sentire, absq; villo hæreseos periculo? Saltem Massæus disertè, *Papa Ioannes prædicauit errorem.* Seuerinus Binius, *Erroneam aliquando sententiam de animabus cõto loco ante diem iudicij detentis, ille sustinuit.* Genebrardus, *Errorem Lactantij & Irenæi de receptaculis animarum vsq; ad resurrectionem tenuit & publice prædicauit.* Quid hodie facta est Christianitas, ut errorem in fide neget esse hæresin: imo esse pronantiet absq; hæreseos periculo? At cur tandem facta est hæresis, si non tantum erat non hæresis: sed etiam absque hæreseos periculo?

VII. Enimvero hæresin dicimus, vel in doctrina, vel in persona: Hæresin doctrinæ esse, quando id ipsum, quod proponitur, est cõtra fidem Catholicam & orthodoxam. Hæresin personæ, cum quis hæresin doctrinæ proponens, appellatur hæreticus. Quid ergo sibi vult Bellarminus? An aliquando licuisse sic sentire absq; periculo hæreseos doctrinæ: id est, tum non fuisse falsam eam doctrinam? Atqui hoc ineptum est. Nihil est enim in fide Christiana aliquando falsum, quod non semper sit falsum: aut aliquando verum, quod non semper sit verum. Est a. hæresis (inquit Ioannes de Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. c. 1. *opinio vel assertio falsa, siue dogma falsum catholica veritati contrarium; in eo qui Christianam fidem professus est.* Quamuis hoc paulo fortasse coactius: Nam etiam in non Christianis hæreses nominarunt Epiphanius, & Philastrius, sed nunc nihil ad rem.

VIII. Sin autem intelligit absq; periculo hæreseos personæ, hoc est, ut propterea non posset quis hæreticus appellari. Primum hoc nihil ad rē. Quia ut in fallibilis dicatur quis, non tantum necesse est nunquam esse hæreticum sed etiam nunquam incidere in dogma falsum, aut opinionem erroneam. Nam quia hæresis est in intellectu, ut subiecto (sicut probat Ioan. de Turrecremata eodem libro & parte, c. 4.) ergo quicumque incidit in hæresin, habet intellectum viciatum quoad fidem. Quis autem non sanum habens intellectum, possit esse regula fidei?

IX. Secundo, est falsum. Nam hæreticus multis modis dicitur, ut idem docet c. 11. inter alios autem hic est, ut significet eum, qui sentit contra sacræ scripturam, siue contra ea quæ necessaria & formalis consequentia ex ea eliciuntur siue qui scripturam sanctam male interpretatur. Et rursum eum, qui aduersus quodcumq; genus veritatis Catholica opinionem suam peruersam atq; præuam pertinaciter defendit. Ergo si fuerit paratus corrigi Ioannes, non fuerit quidem ille hæreticus posteriori modo, hoc est, pertinax. Sed aliter modo, sine dubio fuit hæreticus: nisi negent Ieluitæ, sensisse contra ea, quæ necessario sequuntur ex Scriptura.

X. Sed nulla præcesserat Ecclesiæ definitio, inquit. Hoc rursum quid significet quæro: An nondum fuisse in Ecclesia traditum animas vltimas Deum ante resurrectionem. An vero in nullo Concilio eam quæstionem adhuc definitam? Prius illud negatur, Nulla est enim Catholica fidei veritas, quæ non sit ab initio tradita, & constituta: itaq; aut negandum est, eam esse catholicam veritatem, aut ab initio esse traditam fatendum. Non est enim fides temporum, sed Euangeliorum, sed recte Hilarius ad Constantinum.

XI. Et sanè id docuit Scriptura. Christus Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiso.* Paulus ad Philip. 1. *Desiderans migrare, & esse cum Christo.* Et post. ad Corinth. 5. *Scientes nos aduenas esse in corpore, peregre absumus à Domino. Confidimus a. & probamus potius migrare à corpore, & ad Dominum ire habitatum.* Steph. Act. 7. *Domine Iesu suscipe spiritum meum.*

XII. Docuerunt etiam Patres. Cyprianus libro de mortalitate, *Nobis quoq; ipsi minimis & extremis quoties reuelatum est, quam frequenter atq; manifeste de Dei dignatione præceptum est, ut constanter assidue, & publice prædicarem, fratres nostros non esse lugendos, accersione dominica de seculo liberatos, cū sciamus non eos amitti, sed præmitti, recedentes præcedere, ut proficiscentes, & nauigantes solent: desiderari eos debere non plangi, nec accipiendos esse hic atras vestes, quando illi ibi indumenta alba iam assumpserunt, occasionem dandam non esse gentibus, ut nos merito ac iure reprehendant, quod quos viuere apud Deū dicimus, ut extinctos, & perditos lugeamus.*

XIII. Non omnes colligam, addam duntaxat Augustinum in Ioan. tract. 49. *Requiem, quæ continuo post mortem datur, si ea dignus est, tunc accipit quisq; cum moritur. Priores acceperunt Patriarcha: videte ex quo requiescunt. Posteriores Prophetæ, recentius Apostoli, imò & recentiores sancti martyres, quorundie boni fideles.* Et in libro de dogmatibus Ecclesiasticis (quem tamen Genadio Massiliensii Sanderus tribuit, c. 79. certe non est Augustini) *Post ascensionem Domini in caelos, omnium sanctorum anima cum Christo sunt, & exeuntes de corpore ad Christum vadunt, expectantes resurrectionem corporis sui.*

XV. Fuit ergo & Scripturarum autoritate ab initio definitum, & autoritate Patrum traditum in Ecclesia, animas sanctorum statim à morte esse beatas, & cum Deo, ac Christo. Ioannes igitur, & contra Scripturam docuit, & contra traditiones patrum, contra dogmata Ecclesiastica. Et aliquis dicat, non docuisse hæresin?

XV. Quod si alterum eligant esse iudicium, & negent ab villo Concilio definitum respondeo non minus fuisse hæreticum. Nam, ne tum quidem, quū Arius cœpit negare Trinitatis æqualitatem, vllum præcesserat vltius Concilij decretum: & tamen statim damnatus est ab Alexandro, Alexandria Episcopo, ut hæreticus. Nondum etiam Concilium Ephesinum sua decreta ediderat, cum Nestorius negans Mariam *Dei genitricem*, à Cyrillo de hæresi reprehensus est, negante eum eo vllum communicate debere, imò à Celestino excommunicationis minas audiuit, nisi intra decem dies respiceret. Quid? nonne infinitæ sunt minutiores hæreses, ob quas nunquam vllum congregatum est Concilium? Imo vero, cum ante Nicenam nulla vnquam Synodus cogi potuerit vniuersalis, hoc est, trecentis post Christum annis,

DD 3 multi

multi tamen pro hæreticis sunt & habiti & damnati. Neque vllus vquam inuentus, qui eos hoc prætextu excusaret, quod nulla adhuc esset Ecclesiæ publicæ aut solennis definitio. Sed & in Monothelitarum negotio luculentissimum mihi est exemplum. Disputauit Maximus contra Pyrrhū annis circiter triginta quinque antequam in Concilio Romano damnarentur Monothelitæ, & tamen eos in hæreticis posuit. Vnde fit certum, qui duas voluntates in Christo negauit, hæreticum fuisse, etiam ante Concilij determinationem.

XVI. Nec vero recordatus est Bellarminus, mendacem memorem esse oportere. Nam lib. I. de Ecclesia triumphante c. 2. vt probet ex Ecclesiæ testimonio animas sanctorum frui Dei visione, profert, ab Alphonso de Castro monitus, Innocentium tertium, qui id disertis verbis docuerat, Extra de Presbytero non baptizato, capite *Apostolicam*. Fuit autem Innocentius decimus nonus in ordine Pontificum ante Ioannem hunc, de quo agimus, interuallo annorum circiter centum.

XVII. Sed non potuit definire: hoc enim secundo Bellarminus dixit. En rursus, inquam, vt in Anastasio *De deo dōm pēnēns*, totiesque expectandum nobis miraculum aliquod, quod Romanus aliquis Pontifex nouo percitus astro, non nihil somnauerit aduersus fidem, alias perierit veritatis regula. Imo quanta hæc est, quam certa veritatis regula, qua contracta cta opus sit, ne nos à recto abducat? Nouum autem conclusionis genus. Morde præuentus est, antequam opinionem suam definiuerit. Ergo non fuit hæreticus. Imo inquam, negatur consequentia: & contra potius: morte præuentus est, antequam meliora edocēt, ergo mortuus hæreticus.

XVIII. Præterea neminem habet autorem præter Benedictum duodecimum Ioan. successorem. Atqui hic seipsum satis suspectum reddit, cum in hac ipsa extrauagante. Ioannem constituit tanquam iudicē, non vero tanquam partem, ita que describit, quasi in scholis tantum versatā questionem inter eos quos vulgo Theologos appellabant, ipsum autem Ioan. quasi spectatorem: Cum tamen reliqui, hunc illi soli errorem tribuant. Quæ nimia est adulatio, nec satis digna homine sincero. Est igitur verisimile, eum iam tum hoc morbo laborasse, cui omnes obnoxij sunt nostri Iesuitæ: nempe vt quantum posset extenuaret defectus suæ sedis, quam initio valde extollit.

XIX. Reuocasse sententiam in articulo mortis facile patior, & serio velim esse verum. Quid tum vero? An nobis enim Pontifices Iesuitæ volunt esse regulam veritatis, eo tantum momento, quo expirant? Imo toto autoritatis curriculo. Quare hæc strophæ causam non iuuat. Neque enim tolerandum Axioma; Quicumq; in mortis articulo errorem suum reuocat, is vt sit regula veritatis. Imo regulæ officium est, nunquam errorem reuocare: hoc est, nunquam errare.

XX. Quin etiam sincere reuocasse, non possum in animum inducere, cum considero declarationem esse mendacem. Quis enim persuadeat eum vel micam habere sinceritatis, qui iam expirans, & coram Dei tribunali positus, mentiatur? Mentitur autem, cum se protestatur nunquam in animo habuisse, contrarium definire. Nam Adrianus Florentius ipse etiam Romanus Episcopus, contra asserit, *Nouissime fertur de Ioanne 22. quod publice docuit, declarauit, & ab omnibus teneri mandauit, quod anima purgata ante finale iudicium non habent stolam: quæ est clara & facialis visio Dei: & Vniuersitatem Parisiensem ad hoc induxisse dicitur, quod nemo in ea poterat gradum in Theologia adipisci, nisi primitus hunc errorem pestiferum iurasset se defenditurum, & perpetuo ei adhasurum.*

XXI. Potest tamen eius audaciam fregisse Ecclesiæ Gallicanæ constantia, quæ se illi iussu Philippi Valesij Regis opposuit, & quidem feuerissime. Gerson Sermone in festo Paschæ, *Apparet falsitas doctrine Papæ Ioannis vice simi secundi* (sic legit Bellarminus: nam in meo codice est *vice simi*) *quæ damnata fuit cum sono buccinarum vel tubarum coram rege Philippo articulo tuo, per Theologos Parrhysenses de Virgine beata, & credidit potius Theologis Parrhysensibus, quam Curie.* Gaguinus lib. 8. *Ioannes vigesimus secundus Pontifex Romanus de diuina contemplatione atq; visione temere sentire atq; prædicare ausus est: aduersantibus illi Catholicis viris, quibus in primis Philippus adiutor fuit.* Christianus Massæus Chronicorum lib. 18. *Misit Parisium duos alterum Dominicanum, alterum Franciscanum, qui eandem hæresin prædicarent, Pontifici resistit quidam Thomas prædicator Anglus, quem propterea Papa in carcerem misit. Rex autem conuocauit Concilium ad palatium suum in Vintiana Sylua: qui omnes contra Pontificem subscribebant. Statim rex legationem misit Ioanni, petens vt se corrigeret, & Thomam dimitteret: illi vinctum absoluit. Gobelinus eiusdem temporis author ætate sexta, c. 71. *Ipsè postquam senex effectus est, desipuit, prædicans, animas separatas à corporibus non videre, essentiam diuinam visione faciali ante diem iudicij. Contra quod Thomas Vualleis de ordine prædicatorum, se exponens periculo propter fidem Catholicam, publice prædicauit: ita quod propter hoc Papa misit eum in carcerem: & ibidem fame cruciatus est, sed tandem liberatus magno cum honore. Papa etiam anno vigesimo Ludouici regis in extremis constitutus, ad instantiam quorundam amicorum suorum, prædictum errorem reuocauit.**

XXII. Hæc isti, atque alij. Quis autem credat tot tantaque agentem in animo nunquam habuisse, suum dogma confirmare? Primum prædicauit publicè. At hec solet plebs seduci, & imbui falsis opinionibus. Secundo etiam ad absentes misit viros Academicos, persuasurus vt dogma admitterent, & sancirent: sic enim interpretor Adrianum Florentium: nam constat Parisienses non fuisse corruptos. Denique etiam carceribus resistentes coercerat. Et hæc omnia quis credat, eius esse, qui nihil definiuerit, saltem apud se, sed rantum consulat? Nimirum sic astutiores solent alias *di à pi* & *læ*.

CAP. XIV.

An Romani Episcopi sibi consent.

I. Regula fidei semper sibi constat. At Romani Pontifices non sibi constat. Ergo non sunt regula fidei. Maior est perspicua. Minor probatur

quia de iisdem rebus diuersa, imo contraria constituerunt: quod ipsum probatur multis exemplis.

II. Primum contradictionis exemplum. Gelasius citatus à Gratiano de Consecrat. dist. 2. c. *Comperimus*, asserit eos arcendos à toto sacramento Eucharistiæ, qui calici non communicant. Non posse enim vnus eiusdemque mysterij diuisionem esse sine grandi sacrilegio. At Pontifices posteriores in Constantiensi Concilio, & Tridentino diuinitam communionem sanxerunt.

III. Respondet Bellarminus negans esse contradictionem, quia sermo sit de diuersis personis. Nempe Gelasium loqui solum de Sacerdote sacrificante, qui non potest sine sacrilegio vnā tantum speciem sumere, quia imperfectum sacrificium redderet. Reliquos autem de non sacrificantibus. Quam solutionem didicit à Glossatore Decreti, à Ioanne de Turcremata, & alijs.

IV. Sed hæc solutio eorum est, qui veteres canones ad præsentem praxim accommodare quouis modo conantur: cum deberent potius ex canonibus antiquis, præsentem praxim emendare. Enimvero illa nititur nullis argumentis, sed tantum *id est* illa siue potius *id est*, quam sibi iam pridem Papistæ arrogat, vt sit pro ratione voluntas. Non sequitur autem ita esse, quia illi ita volunt esse.

V. Nos contra, habemus primo institutionem Dominicam, quæ cōmunionem vtriusque speciei obtulit non sacrificantibus, vt loquuntur, sed communicantibus. Secundo veteris Ecclesiæ praxim, quam ne ipsi quidem desperatissimi Papistæ negare possunt: praxim, (inquam) longi & ante & post Gelasium temporis. Tertio, quod nunquam legimus Sacerdotes celebrantes abstinuisse à calice: sed aliquos ex communicantibus, de quibus Leo primus. Deniq; quod hoc capite, neque nominantur, neq; describuntur, neque saltem indicantur, soli Sacerdotes; sed generaliter canon concipitur, nulla siue temporum, siue personarum exceptione.

VI. Sed ex vna contradictione imprudens nobis aliam Bellarminus est fabricatus. Cum enim dixit Gelasium cedere non posse sine sacrilegio sacrificantem Sacerdotem à calice abstinere: eius iudicium contrarium ostendit iudicio Innocentij VIII. de quo loquitur lib. 4. de Pontifice cap. 14. Nam cum Raphael Volaterranus Geographia lib. 7. dixisset ab eo Pontifice Noruegis concessum, vt sine vino sacrificium celebrarent: hoc ita Bellarminus exposuit, vt assereret, non permitti, vt loco vini aliū liquorem: sed solum vt in altera tantum specie Eucharistiam consecrarent. Ergo (inquam) vt à calice abstinere. Credidit ergo vnus eiusdemq; mysterij diuisionem posse fieri abque sacrilegio. Ergo contradixit Gelasio Innocentius VIII.

VII. Secundum exemplum. Gregorius III. apud Gratianum causa 32. quæst. 7. definit licere marito, cui mulier infirmitate correpta non valet debitum reddere, aliam vxorem superinducere. *Quod proposuisti (inquit) quod si mulier infirmitate correpta, non valeret viro debitum reddere, quid eius faciat iugalis, bonum esset si sic permaneret, vt abstinentia vacaret. Sed quia hoc magnorum est, ille qui se non poterit continere, nubat magis.* At in Concilio Tridentino, sessio. 22. cap. 2. *Siquis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, anathema sit.* Imo Gratianus annotat illud Gregorij, factis canonibus, sed & Euangelicæ, Apostolicæque doctrinæ penitus aduersari.

VIII. Bellarminus responderet varie. Primo, Gregorium non loqui de quacunque imbecillitate, sed de impotentia perpetua & naturali, per quam est inepta ad coniugium mulier. Sed hæc solutio non consistit. Non est enim verisimile Augustinum, ad quem scripta est Epistola, scisse licere ob impotentiam diuortium facere. Secundo, quia hæc verba, infirmitate correpta, non significant perpetuam & naturalem impotentiam: sed fortuito superuenientem morbum. Tertio, quia cum sit diuortium, tum maritus non obligatur ad subsidij opem dimissæ præstandam, quod tamen Gregorius præcipit.

IX. Itaque Bellarminus aliud quærit effugium. Primo, non concedi aliud coniugium tanquam iustum, sed tanquam minus malum. Secundo, Pontificem ex ignorantia lapsum esse: quod fieri posse non negant, cū non definiunt aliquid tanquam de fide, sed solum opinionem suam alijs declarant, vt hoc loco videtur Gregorius fecisse. Tertio, non fuisse tum exploratum errorem: cum Augustinus etiam dubitaret an liceat vxori de licentia mariti, misceri alteri viro.

X. Ergo (inquam) constat errasse Gregorium: constat sibi non constare Pontifices. Nam quid tum si minus malum? Regula fidei, neq; maius neq; minus malum admittit, aut permittit. Est vero ridiculum, quod Bellarminus addit, de opinione priuata, vt semper. Sed & falsum. Nam ita Gregorius definebat ex auctoritate, & tanquam ex Ecclesiæ suæ fide. Etenim ille, quisquis erat, siue Bonifacius, vt est apud Gratianum, siue Augustinus, vt in 2. tom. Conciliorum, quæsiuit à Gregorio tertio (nam assentior Bellarmino non esse primum) qualiter teneat vel doceat sancta Apostolica Romana Ecclesia. Et ipse Gregorius respondit in hæc verba, *Beatus Apostolus Petrus, & Apostolatus & Episcopatus principij extitit, & consulenti tibi de statu Ecclesiæ, non ex nobis quasi ex nobis, sed ex gratia, quæ aperis os mutorū & linguas infancium facit disertas, qualiter tenere debeas, apostolici vigoris doctrina edicimus.* Porro Augustini dubitatio Gregorij factum excusare non potest: regulam enim fidei quanto oporteret esse omnium exactissimam? vt ausim dicere, dubitationem eam, quæ in Augustino laudabilis possit videri ob modestiam, in eo qui seiacter regulam fidei, esse sceleratissimam.

XI. Tertium exemplum. Nicolaus primum docuit Baptismum à Iudæo collatum in nomine solius Christi, esse ratum. Reculit Gratianus de consecrat. dist. 4. *A quodam Iudæo nescitis utrum Christiano à Pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid inde sit agendum consulitis. Hi profecto si in nomine sanctæ Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, sicut in Actibus Apostolorum legitur, baptizati sunt (vnum quippe idemq; est, vt sanctus Ambrosius exponit) quia non illorum, sed eius est, rebaptizari non debent. At contra, Pelagius ead. dist. ex institutione aliter docet, sed disertius Zacharias, *Si mersus in fonte baptismatis quis fuerit sine inuocatione Trinitatis, perfectus Christianum non est, nisi in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti fuerit**

fuorit baptizatus. Hic a. nihil excipiunt Bellarm. & Canus, nisi Nicolaum expressisse suam sententiam, vt Doctorem particularem non a. definiuisse vt Pontificem. Quia de re quid arripeat scilicet dicere.

XII. Quartum exemplum. Alphonius de Castro libr. 1. de hæresib. c. 4. sic scripsit, *Cælestinum Papam errasse circa matrimonium fidelium, quorū alter labitur in hæresim, res est omnib. manifesta. Neq. hic Cælestini error talis fuit, qui soli negligentia imputari debeat: ita vt illum errasse dicamus velut priuam per sonam, & non vt Papā, qui in qualibet re seria definienda consulere debet viros doctos: quonia huiusmodi Cælestini definitio habebatur in antiquis Decretalib. in capite Laudabilē, titulo de Conuersione infidelium, quam ego ipse vidi & legi.* At contrarium definitum esse Bellarm. obseruat ab Innocentio III. Et a Concilio Tridentino. Et Salmero disp. 12. in prio. ad Cor. *Quando inter si deles ab initio contractum est matrimonium, si alter per infidelitatem vel hæresim labatur, hoc matrimonium secundum iura non dissoluitur, quoniam ab initio ratum fuit: et si aliter cuidam summo Pontifici aliquando visum fuerit.*

XIII. Respondent Canus & Bellarm. Cælestinum nihil definiisse, vt ito xxxv quā. Id tamen ipsum ridicule probant, ex Innocentio tertio: qui in cō trario definiendo his verbis vsus sit, *licet quidam prædecessores nostri sensisse aliter videantur. Sensisse autem (inquit) non definiisse. Optime: quasi qui definiunt, aliter sentiat quam definiunt. Sed oppono Alphonsum, qui se decretalem illam vidisse asserit: Ideo potuit non ex inanib. coniecturis, sed ex ipso textu epistolæ iudicare. Isti autem vt cæci de colorib. cum de ea nihil inaudierint nisi ex Alphonsi relatione: tamen diuinant pro arbitrio, non verissima, sed commoissima. Sic zelo ardent.*

XIV. Quintum exemplum. *Adrianus tertius statuit* (inquit Falsiculus temporum) *vt Imperator nullo modo se intromitteret, de summi Pontificis electione: sed apparet quod hac constitutio parum obtinuit. Imo Leo octauus directe contrarium statuit postea.* Et vero extat Leonis constitutio apud Gratianum dist. 63. qua concessit Othoni 1. & successorib. vt eligant & ordinent Romanum Pontificē, *Constituimus, & confirmamus, & corroboramus, & per nostrā Apostolicam auctoritatem concedimus atq. largimur domino Othoni primo, regi Teutoniarum, eiusq. successorib. huius regni Italia in perpetuum, facultatem eligendi successorem, atq. summae sedis Apostolicæ Pontificem ordinandi.* Similiter Adrianus cum Synodo decreuit Archiepiscopos, & Episcopos per singulas prouincias inuestituræ a Carolo magno accipere: quo iure frequentes vsi sunt eius successores. Quam tamen satis legitimam causam putarunt Gregorius VII. eiusque successores, excommunicandorum, deponendorumq; Henrici quarti, Henrici V. Frederici I. atque aliorum excitatis, eo tam rem perniciosissimis bellis. Tam sancte sibi constat Papisticae religionis regula.

XV. Sextum exemplum. Nicolai tertij & Io. 21. *Quorum vnus* (inquit Almain de auctoritate Ecclesiæ, 10) *determinauit iudicialiter Christum & Apostolos nihil habuisse in communi, nec in proprio: alter opposuit, vt idem est in eorum extrauagantib. Gobelinus arate sexta, c. 67. ait Nicolaum statuisse, vt fratres Minores in bonis mobilib. & immobilib. haberent tantum vsu fructum, sed dominium spectaret ad Romanā Ecclesiam spe cioso fuso ad eū ordinem citandum contra regulam. Ioannē hæc omnia reuocasse, declarā rem esse hæreticū, qui pertinaciter asserit Dominum nostrum Iesum Christum & Apostolos nihil habuisse in speciali, vel etiam aliquod habuisse in communi. Platina in Io. 23. *Edictum proposuit, quo eos declarauit pertinaces & hæreticos, qui affirmarent Christum eiusq. discipulos nihil priuati, vel proprij habuisse: quod certe non multum cum Scriptura conuenit.* Et paulo post, *Damianus praterea glossulam quandam fratris Petri ordinis Minorum, qui conuentum quandam tertij ordinis ad imitandam Christi paupertatem animauerat: quorum de numero multi damnati & exusti fuerunt.**

XVI. Vrit Papistas insignis & inuocatus exemplum; & medicinam facere fatagunt. Ioannes de Turretre mata summæ de Ecclesiā, lib. c. 12. ita conciliat, vt dicat duplicem esse paupertatem: primam pro illis qui prædicaturi mittendi erant in Iudæam: quæ est nihil proprium habere sub celo, nec in speciali, nec in communi: alteram eorum, qui fixi mansuri erant in congregatione: quæ est nihil habere in proprio, sed tantum in communi. Christum vtramq. diuersis temporib. docuisse verbo, & firmasse exemplo. Et ita conciliari Pontifices relatis ad dicere tempora eorum constitutionibus. Bellarminus vero fatetur non posse per omnia conciliari. Itaq; distinguit quæ stiones: primam, vt in reb. quæ ipso vsu pereunt, separari possit vsus à dominio: secundā, vt in reb. quæ à se dominium remouet, solo vsu relicto, sit sancta & meritoria. tertiam, vt in reb. quæ talem paupertatem verbo & exemplo docuerit. In 1. & 2. quæ stione fatetur dissentire Nicolaum asserentem, Ioannem negantem. In tertia, distinctionem admittit: vt aliquando perfectissimam paupertatem Christus verbo & exemplo docuerit: aliquando vero minus rigidam: & hoc velle Nicolaum: Ioannem vero dixisse, hæretice asseri Christum nihil vnquam hic in terris habuisse proprij, nec in speciali, nec in communi.

XVII. Sed historiam audiamus potius ex Ioannis Delphini lib. 2. de cœlibatu. Is ex Nicolai verbis, quatuor elicit axiomata. *Abdicationem proprietatis omnium rerum tã in speciali, quã etiam in communi spectare ad perfectionem. Apostolos hanc abdicationē à Christo accepisse, & didicisse. Hanc seruauisse Apostolos. Aliis exemplo, & doctrina seruandā reddidisse.* Hæc ille ex Nicolai verbis: nō bona tamen fide: quia omisum est præcipuū axioma: Hanc paupertatē Christū ipsum exemplo firmasse: quo significatur, non tantū docuisse Apostolos, vt profiterentur, sed etiā ipsum professum esse. Et diserta sunt verba Nicolai ab ipso Delphino recitata: *Quã & Christus, viam perfectionis ostendens, verbo docuit, & exemplo firmavit.* Porro Ioannē initio Pontificatus idē sensisse cum Nicolao, nēpe Christum & Apostolos proprietatē & dominium rerum omnium temporalium deseruisse. Itaque confirmasse Decretalem, *Exini de Parafiso*, in qua Francisci regula exponitur & laudatur: addita etiā insuper alia decretali quorundā exigent: quæ illam priorem explicaret. Sed elapso anno sexto sui Pontificatus, quatuor statuta fecisse, omnino contraria supradictis constitutionibus. In his nouem conclusiones contineri, in quibus istas: Christum & Apostolos in omnibus temporalibus reb. quas Scriptura testatur eos habuisse, tam in particulari, quam in communi, proprietatem & dominium habuisse: & à se proprietatem, dominiumque temporalium rerum minime abdicasse, nec illa reliquisse: nec huiusmodi abdicationem vnquam docuisse: quin omnes quorūque asserunt, aut docent oppositum, & que damnandos esse atque impios hæreticos. Christum do-

minio & regno temporalium rerum nunquam abrenunciasse: imo ne potuisse quidem abrenunciare. Apostolos, etiam post missionem Spiritus Sancti omnium temporalium rerum, quæ ipsis darentur, habuisse dominium, tam in particulari, quam in communi. Apostolos nullum emisisse votum abdicationis proprietatis & dominij. Christum nullum certum viuendi modum Apostolis iniunxisse in particulari: sed eum duntaxat, quæ aliis omnib. discipulis. Christum nec verbo docuisse, nec exemplo firmasse, haudquaquam ferendam esse pecuniam ab iis qui esse cupiant in statu perfectionis. Has atque alias conclusiones docuisse Ioannem: & hæreticos pronuntiasse omnes, qui aliter docerent.

XVII. Ex his facile nunc indicium contradictionis: eiusdemq; momenti. Neque enim de facto contentio fuit, sed de iure: ideoq; pertinens ad hæresim: & quidem tam serio, vt multi fuerint non damnati tantum, quod iam pridem in vsu abiit quotidianum, sed etiam exusti: quæ Ecclesiæ Romanæ potentissima demonstratio est, multis jam seculis: resoluēs si minus quæ stiones Theologicas in sua principia: at certe compaginationem corporum in cineres. Et vero consentit Bellarminus non consentire Nicolaum & Ioannem in suis duabus primis quæ stionib. at qui hæc sunt de iure, nam tertia propria est facto. Et si præ ualeat Ioannis definitio, tota abiit in ventos Monachorum perfectio, qua nihil habent sanctius Romanistæ. Sed illa potius de finitio antiquanda est visa: ne nullus esset in orbe locus progeniei mendicantium, neue euanesceret Christi oraculum testantis, Nos semper habituros nobiscum mendicantes. Quid ergo nobis fœlix faustumque sit, habemus ex testimonio Bellarmini, dissentientes Nicolaum & Ioannem: vtrumque Papam: an etiam vtrumque regulam fidei.

XIX. Sed in 3. capite mirare distinctionem temporum? Aliquando Christus & verbo & exemplo docuit eam paupertatem: & vere dixit Nicolaus: aliquando non docuit: Et non mentitus est Io. Quomodo id vero? Nam si actus Christi consideres: potuisse fieri concedo: quid enim est in vniuersa religione Christiana de quo non queat idem dici? Certe non simul & semel omnia docuit. Exempli causa, Passionis suæ mysterium docuit aliquando: nimirum Matthei 16. aliquando non docuit, vt in Cana in nuptiis: aliquando celebravit Eucharistiæ Sacramentum, vt pridie quam moreretur: aliquando non celebravit, vt cum baptizatus est à Ioanne: aliquando beatitudines pronuntiauit, vt initio sermonis in monte: aliquando minime, vt cum Vx diceret Phariseis, Matthei 23. Et quid non? Sed cui vsui hæc *λεπτολογία*: Nam quod Nicolaus assererat de Christi verbo & exemplo: eo tenebat, vt probaret hanc propositionem: *Dicimus quod abdicationem proprietatis huiusmodi omnium rerum tam in speciali quam in communi propter, Deū meritum est.* Hanc propositionē negebat Io. ipso teste Bellarmino, & ne frustra negaret fundamentum Nicolai sibi videbat dicendum. O fungum, o stipitem Ioannem, si putauit sibi negandum aliquando docuisse sic Christum: puta cum dormiret in nau. Adeone solent prudenter, & considerate Pontifices disputare? Aut si non Pontifices disputare, saltem Pontificum assecleæ antinomias Pontificum conciliare? Raram artem, miram artem, siue illis disputandi, siue his conciliandi.

XX. Quod si nec fungus fuit Ioannes, nec stipes: tum oportuit dicere Christum nunquam docuisse, aut verbo, aut exemplo huiusmodi paupertatem. Et vero diserta Delphini verba, *Nec huiusmodi abdicationem vnquam docuisse. Christum dominio rerum temporalium nunquam renuntiasse.* Gemina hæc negatio, gemina Nicolai affirmationi opponitur de verbo & exemplo: & negatio quidem vniuersalis: cum Nicolao sufficeret affirmatio particularis. Eligat nunc Turretre mata: eligat Bellarm. n. vtrum malit. Aut n. inepti sunt, bardi, stupidi, fungi, stipites Romani Pontifices, qui absurde disputant: ac proinde minime omnium habendi pro regula fidei: aut si non bardi, stupidi, fungi, stipites: contradicunt alij aliis: dum de eodem eadē ratione idem vnus asserit, alter negat. Ac proinde rursus indigni qui obtrudantur pro regula fidei: quod videtur sensisse Delphinus disputans ex professo, *Absurdum esse Ioannis vigesimi secundi opinionem.* Cum multo mollius dixerit Bellarminus, melius Nicolaum sensisse.

XXI. Septimum exemplum. In decretis de Consecratione dist. 2. definiūt Papæ non esse quicquam offerendum in Eucharistiæ consecratione, præter panē & vinum, & aqua: nunquam a. sine vino. At Innocentius VIII. Noruegis permisit, vt sine vino sacrificium celebrarent. Bellarm. respondet, primo non edidisse decretum, quo vniuersæ Ecclesiæ declararet licere sine vino sacrificium offerre: itaque si errauit, errasse facto, non dogmate. Secundo non permisit loco vini liquorem alium consecrari: sed in altera tantū specie Eucharistiæ fieri, id que ob extremam necessitatem, cum in ea regio ne vinū conseruari nequeat, quin statim acescat. Verum excusatio est friuola. Ad prius: fateor nō esse decretum vniuersale: sed meminisse debuit Sophista: alterum illud esse vniuersale, quo prohibetur offerri sine vino: at vniuersali contradicere specialiter. Esse vero errorem facti nego, fuit n. iuris: quia creditur posse eo modo legitime Eucharistiā celebrari: ideoq; indulgentiis regionib. hoc est, constituit, vt iis locis post id temporis vs. fasque esset Eucharistiā eo modo celebrare. In secundo mendacium est: quia concessit Innocentius, non vt in altera tantū specie consecrarent: sed vt pro vino alium liquorem substituerent. Volaterranus Geographiæ 7. *Noruegia Innocentij octauo Pontificis concessione permissam sine vino calicem sacrificare: quod ob immensa frigora, vinum in ea regione importatum acescat.* At ij qui in altera tantum specie consecrant, possunt ne dici sacrificare calicem? Quamquam sit non mentiretur Bellarm. contradiceret tamen Innocentius Gelasio, cō testati vni eisdemq; Sacramenti diuisionē sine grandi sacrilegio non posse peruenire: De consecratione, dist. 2. *comperimus.* Quod ipsum de consecratione dictum volunthodierni Sophistæ, ne diminuta communioni præiudicet.

XXII. Octauum exemplum. Gregorius Papa apud Gratianum causæ 35. q. 2. gradus cognationis prohibitos definit ad septimum vsque, *De affinitate consanguinitatis per gradus cognationis, placuit vsque ad septimam generationem obseruare.* Et Iulius, *Nullum in viroq. sexu permittimus ex propinquitate sui sanguinis, vel uxoris, vsq. ad septimum generis gradum, uxorem ducere.* At Innocentius tertius in Lateranensi Concilio, *Prohibitio copula coniugalis, quartum consanguinitatis & affinitatis gradum de cetero non excedat.* Manifesta contradictio: nam ex canone Gregorii & Iulij prohibebantur gradus quintus, sextus, septimus, octauus, quos Innocentius liberos esse voluit.

XXIII. Nonum exemplum: Pelagius constituerat Diaconos Siciliae

abstinere ab vxorib. Id decretū Gregorius successor improbauit, vt durum & incompetens: apud Gratianum dist. 31. c. *Ante triennium*. In quem locum Cardinalis Io. Turrecremata, *Facit quatuor*, Primo ostendit quando prohibitio illa fuit facta: scilicet ante triennium: secundo, quod illa prohibitio fuit iniqua, & ideo cassanda: tertio cassat illam prohibitionem. Paulo post, ex eo Gregorij factū sumit argumentum, Quod successor potest cassare statutum sui prædecessoris, si iniustitiam continet, & si præstet exemplum mali. Egregie. Ergo (inquam) possunt Romanorum Episcoporum decreta cassari. Hoc iam nimis contra naturam regulæ. Insuper: ergo possunt Romanorum Episcoporum decreta iniustitiam continere, & præstare exemplum mali. Ito nunc: & Episcopus Romanos asserit aliquis esse regulam Ecclesiæ.

XXIV. Decimum exemplum, Bonifacius VIII. in tantam arrogantiam e-rexit seipsum (inquit Fasciculus temporum) vt dominum totius mundi se diceret tam in temporalibus quam in spiritualibus. Vnde ad Philippum Gallie regē scripsit, Scire te volumus, quod in spiritualibus & temporalibus nobis subes. Sed contra Innoc. III. in Decretalibus. *Qui filij sint legitimi* capite per *Venerabilem*: quū loqueretur de Rege Franciæ, cuius diuortium ab vxore probauerat, diserte significat eum regem, superiorem in temporalibus, minime recognoscere: vt nemo mirari iam debeat Philippum Bonifacio ita rescripsisse, *Sciat tua magna fatuitas, in temporalibus nos alicui non subesse*.

XXV. Quid plura colligam? Possum vno conatu rem tantam totam absoluerem. Nam ipsi Romani Pontifices clamant sibi posterioribus licere contra statuere, quam præcessores statuerint. Ioan. 22. in extrauagant. de verborum significatione c. 2. *Quia non iniquam, quod coniectura profuturum creditur, subsequens experientia nocuum ostendit, non debet reprehensibile iudicari: Si canonum conditor canones à se vel à suis prædecessoribus editos, vel aliqua in eisdem contenta canonibus, reuocare, modificare, vel suspendere studeat, si ea obesse potius viderit quam prodesse. Idem c. 1. Ad conditorum canonum non est dubiū pertinere, cū statuta à se vel prædecessoribus suis edita, obesse percipit potius quā prodesse, ne ulterius obesse valeant, prouidere. Et cū hac ipsa de re multa fuisset quaestio, occasione harū decretalium, idem Io. c. 5. disputat: *Licet Innocentius quartus in Generali Concilio interdixisset nouas religiones institui, tamē successores ipsius, nō obstante interdicto huiusmodi plures leguntur ordines confirmasse: qui etiā aliquibus exceptis fuerunt postea per Gregorij noni prædecessorē nostrum dissolui certo modo in Concilio Generali. Si igitur post interdictū Generalis Concilij licuit summis Pontificibus, non (an potius id) confirmatos in totū dissoluere: non est mirū si quod declarat circa regulas ordinū solus summus Pontifex, vel ordinat, liceat eius successoribus declarare seu alias immutare. Et paulo post: Vnde non possunt ex prædictis concludere nisi falsū, quin contra ordinata per summos Pontifices circa talia valeat successor aliud ordinare. Ab ea schola doctus Alfonso de Castro, aduersus hæc ref. lib. 1. c. 2. scriptum reliquit, *Decretales Epistola per alios posteriores Pontifices, aut per eosdem à quibus missa sunt, reuocari possunt: sicut de multis factum esse constat. Pro qua re commune est eorum prouerbium, Par in parem non habet imperium. Quā sententia significare voluit priorū Pontificum decretis nō teneri Pontifices posteriores, quin liberum sit eis cum viderint, ea reuocare*.**

XXVI. Aduertamus animum. Nam hæc totam præfocant aduersariorū sophisticā: quos audiuimus distinguentes doctorem priuati suam sententiā explicantem, à Papa ex auctoritate decernentem. At hæc *καταλογίζεσθαι* nunc fit inutilis. Diserte n. Canones Canonibus. Decreta Decretis opponuntur: Pontifices Pontificibus. Quid ergo? An nos Iesuitæ doceant Papā condere canones non ex Cathedra? condere tantum ex priuati doctoris sententia.

CAP. XIV.

An quicquid decernunt Romani Pontifices, rectum sit.

I. Quid regula fidei decernit, sanum est & rectum. At quæ decernunt Romani Pontifices, non sunt omnia sana & recta. Ergo nō sūt Romani Pontifices habendi pro regula fidei. Maiorem qui neget profus infamiat. Probanda minor igitur: quod sit variis exemplis.

II. Primum exemplum Caluinus Inst. lib. 4. c. 12. scilicet 14. obijciebat matrimonium in Canonibus. Pontificum Romanorum vocari immunditiam, & pollutionem carnis: notabatur ad marginē Siricij epistola ad Episc. Hispaniarum. Accusatio grauis est. Nam Paulus contra, matrimonium vocat *κατὰ φύσιν ἀμιαντόν*, 13. ad Hebræos: imo Episcopum etiam vxoratum *ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ* inculpatum, 1. c. ad Titum: & *ἀνὴρ πῆλοσ*, i. reprehensum, 3. prio. ad Timo.

III. Respondet Bellar. Caluinum more suo impudenter mentiri: exacte opinor, seruata Iesuitica modestia. Sed quamobrem? Non n. (inquit) Siricij coniugium verum & legitimum, pollutionem appellat, sed illicitam coniunctionem eorū, qui post peractam publicam poenitentiam, iterum redeunt ad eandem coniunctionem, propter quam poenitentiam egerant. Nemo a. poenitentiam vnquam egit, quod meritis legitimum matrimonium.

IV. Satis animose: sed audiamus Siricium: *Plurimos Sacerdotes Christi atq. Leuitas, post longa consecrationis suæ tempora, tam de coniugij propriis, quam etiā de turpi coitu, obole didicimus proceasse, & crimen iūi hac prescriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotibus ac ministris generalis facultas legitur attributa. Duo igitur hominum genera sibi reprehendenda proponit: vnum eorum qui ex turpi coitu, hoc est (vt ego puto) ex fornicatione, adultério, vel incesto, liberos suscipere: alterum eorum, qui vxoribus propriis, hoc est, vt glossa exponit dist. 82. quas ante sacros ordines habuerunt, vt reuertentur.*

V. iam vero aduersus eos disputationem examinemus. Primo, potestne illud nō obsecrum videri castis animis, quod vtroq; copulet? Eos, in quā qui propriis id est, legitimis vtuntur vxoribus, cum iis qui impuros coitus sectantur? Deinde, quale illud est, quod vtroq; impugnet iisdem argumentis? Deus bonæ in Ecclesia Christiana iisdem peccatis legitimum matrimonium cum turpi fornicatione? iisdem argumentis vtumque prohiberi? O fides antiquam! Non erit hoc crimen? non erit scelus? non erit blasphemia? Ita castas habent aures Iesuitæ.

VI. Expendamus vero hæc tam sancta tam sanctæ castitatis argumenta. Dicat mihi nunc (inquit) quisquis ille est sectator libidinis præceptorū, vitiorum, si astimas, quod in lege Moysi passim sacris ordinibus à Deo nostro laxata sunt frenula luxuriæ, cur eos, quibus committebantur sancta sanctorum, præmonet dicens, San-

cti estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester. Hæc iam quæro, aduersus quos dicantur. Annon aduersus eos, qui se prætextu legis tuebantur? Ergo aduersus legitime coniugatos. Nam ij soli hoc argumento poterant vt: neque vnquam vel fando auditum est, scortatores inde sibi patrocinium alciuisse, quod ex lege Moysi Sacerdotes patres esse possent. Ergo, inquam, hi illi sunt, quos sectatores libidinum appellat, præceptores vitiorum: aut certe fatendum est insanire.

VII. Rursum, Dominus Iesus, cum nos suo illustrasset aduentu, in Euangelio protestatur, quia legem venerit implere, non soluere. Et ideo Ecclesiam, cuius sponsus est speciosus forma, castitatis voluit splendore radiare, vt in die iudicij, cum rursus aduenerit, sine macula & ruga eam possit sicut per Apostolum suum instituit, reperire. Quare sanctionum sacerdotes omnes & Leuita insolubili lege constringimur, vt à die ordinationis nostræ, sobrietati ac pudicitia & corda nostra mancipemus & corpora, dum modo per omnia Deo nostro in his, quæ quotidie offerimus, sacrificijs placeamus. Quia in carne sunt, dicente electionis vase, Deo placere non possunt. His verbis duo continentur argumenta, quorum conclusio est non debere sacerdotes, legitimo matrimonio vt: primum est, quia Ecclesiam Christus vult castitatis splendore radiare: alterum, quia qui in carne sunt Deo placere non possunt. Oportet igitur in hunc modum concipi: Omnes sacerdotes debent esse casti. At nulli legitime coniugati sunt casti. Ergo nulli sacerdotes debent esse coniugati. Et Nemo in carne Deo placere potest. At omnes legitime coniugati sunt in carne: Ergo nulli legitime coniugati Deo placere possunt. Et hæc Iesuitæ excubant? Et qui hæc reprehendit, eum impudenter mentiri dicent! O Hispanum leporem! ô Loyoliticam castitatem! ô Monasticam zelum!

VIII. Sed aiebat Bellarminus loqui Siricium de illicita coniunctione eorum, qui publicam poenitentiam egerant. Imo potius, inquam Bellarminus, vafra dissimulatione auidax Sophista nobis se perant illudurum. Nam dissimulatio septimo eius epistolæ capite, in quo est venenum, ad quincum nos reuocat. Quamobrem? Nam eius verba non magis, imo tam accedunt ad Caluinum, quam illa quæ citauius. Perinde est igitur, ac si cum ego illum in Caluino calumniando omnes modestia fines hoc loco prætergressum esse dicerem, aliquis vt absolueret, auerteret me ad caput decimum nouum libri secundi de Christo, vbi Bellarmini de Caluino sentit paulo modestius, in quaestione vtrum Filius Dei sit *ἀυτοθεός*, quam reliqua Loyoliticæ gregis decora.

IX. Secundum exemplum Innocentij tertij, qui in decretalibus. *Qui filij sint legitimi* capite, per *Venerabilem*, docet legem veterem nondum plane esse abrogatam: his verbis, *Sane cum Deus et omnium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur: vt quod ibi decernitur in nouo testamento debeat obseruari*.

X. Bellarminus responderet: Innocentium noluisse dicere, Deuteronomium hoc tempore debere obseruari ad literam: sed quatenus quæ in eo dicebantur, figuræ erant testamenti noui: ideo que existimasse Deuteronomium esse secundam legem, quia multa contineat ad legem nouam figurate pertinentia.

XI. At hoc est tantū *το φέρει φερακον*: astute à Bellarmino excogitatum: ab Innocentio ne cogitatum quidem. Si a. esset verum, primo non de solo Deuteronomio, sed de tota Moysi lege, ita oportuisset loqui: Nam & in Exoduso, & in Leuitico, & in Numeris, non pauca sunt figurate adumbrantia Ecclesiæ Christianæ mysteria. Deinde non fuisse argumentum decendum à nomine, vt omittam grammaticam ineptiam. Tertio, non asserendum fuisset, ea quæ ibi decernuntur, obseruari debere: sed ea potius quæ significantur, non enim decernere, idem est quod significare: Et in ceremoniis nemo nescit alia præcipi, alia vero significari.

XII. Tertium exemplum Iacob. Almain de autor. Ecclesiæ c. 10. obseruauit, *Aliqui Pontifices* (inquit) statuerunt contra Euangelium: vt Pelagius, qui fecit constitutionem, quod omnes Subdiaconi Sicilia à suis vxoribus abstinerent quas in minoribus ordinibus duxerant, aut ab officio cessarent: quam, quia erat iniqua & contra Euangelium, retraxit aui Gregorius primus eius successor: vt patet et tricesima prima distinctione, capite, *Ante triennium, in textu & in glossa*. Et sane eo capite Gregorius prædecessoris sui decretum testatur sibi videri durum & incompetens. Et Ioan. de Turrecremata id ita explicat: *Ostendit quod illa prohibitio fuit iniqua: & ideo cassanda. Inique est enim aliquem vxoratum compelli ad continentiam*.

XIII. Quartum exemplum Gregorij tertij: cuius hæc verba sunt scribentis ad Bonifacium, *Quod possidisti, quod si mulier infirmitate correpta, nō voluerit debitū viro reddere, quid eius faciat iugalis: bonū esset, si sic permaneret, vt abstinentia vacaret. Sed quia hoc magnorum est, ille, qui se non poterit continere, nubat magis, non tamen subsidij opē subtrahat ab illa, sicut infirmitas præcedit, & non det stabilis culpa excludit. Eat nunc Campianus, & Lutheri paradoxa exagitet etiam mentiendo. Sed si Lutherus dignus reprehensione, quid meritis Gregorius? Gregorius, inquam, cui ne hæc quidē utilis esse queat, subtiliter excogitata distinctio; hominis, & Pontificis: priuati doctoris, & Papæ; facti aut iuris. Hæc n. Epistola de iure respondet: & respondet vt Papa: nimirum Bonifacio roganti: qualiter teneat vel doceat sancta Apostolica Romana Ecclesia: Et præmissa præfatione: *Consulenti de statu Ecclesiæ, non ex nobis, quasi ex nobis: sed eius gratia qui aperit os murorum, & linguas infantium facit disertas, qualiter tenere debeas Apostolici vigoris doctrinam, dicimus. Imo extremam clausulam audite, Hæc, frater charissime, ex Apostolica sedis vigore scripsisse sufficiat*.*

XIV. Quintum exemplum Innocentij IV. de quo Vasques in 3. Thomæ disp. 129. c. 5. *Hic tamen obiter notandum est falsam esse opinionem Innocentij quartij in capite primo de Baptismo: Et Felini in capite, Quæ in Ecclesiis, de constitutionibus numero vicesimo sexto & aliorū Iurisperitorum, qui docent in Sacramento Eucharistia sufficere Gracis pro materia panem fermentatum. Latinis vero nec cessarium esse panem azymum, ita vt si in fermentato vellet consecrare, aut Græci in azymo, eorum consecratio effectum non haberet, & in Baptismo Gracis sufficere formam illam, Baptizetur seruus Christi in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti. Latinis vero non sufficere, sed necessariam esse illam, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti: ita vt si aliter baptizent, nullum sit Sacramentum. Hæc igitur opinio vulgo iam exploditur, & exhibetur. Omnes n. affirmant materiam & formam, qua in vna Ecclesia sufficit, vt verum sit Sacramentum, sufficere etiam in alia Ecclesia.*